

V. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2020. ДО 2022. ГОДИНЕ

5.3.1. Област РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА

Анализа главних препрека

Енергетски сектор у Србији чини око 4% БДП-а. Обим и динамика реформских активности у области енергетике је ограничавајући фактор даљег привредног раста и унапређења конкурентности¹. Неопходно је повећање обима инвестиција у изградњу нових енергетских капацитета, јачање унутрашњег тржишта, остваривања регионалне сарадње, прилагођавање енергетских тарифа и унапређење енергетске ефикасности. У оквиру спровођења Берлинског процеса, важно је наставити активности и примену мера које би допринеле јачању тржишта у овој области и регионалне сарадње (*Connectivity Agenda*).

Иако је унутрашње енергетско тржиште у Србији усклађено са Законом о енергетици, потребно је значајно интензивирати функционална раздвајања у секторима гаса и електричне енергије. Функционално раздвајање оператора преносног система електричне енергије (ЕМС) је завршено. АД ЕМС је сертификован, као оператор преносног система, од стране Агенције за енергетику Републике Србије, још од 2017. године, у складу са одредбама Закона о енергетици. Завршено је правно раздвајање ЈП ЕПС и ОДС ЕПС Дистрибуција, а што се тиче функционалног раздвајања ЈП ЕПС је донео статут, а у току је усаглашавање оснивачког акта ОДС ЕПС Дистрибуција, којим ће се извршити функционално раздвајање. Раздвајање Србијагаса није реализовано у потпуности, а такође је потребно усагласити и рад „Југоросгаз – Транспорт” д.о.о. Ниш са одредбама Закона о енергетици. Агенција за енергетику РС (АЕРС) као правни и функционално независни субјект треба да додатно унапреди своје регулаторне активности у складу са националним правом и новим правним тековинама ЕУ, као и да повећа своје капацитете.

Успостављањем и отварањем тржишта електричне енергије и природног гаса остварен је напредак у јачању конкурентности у области мрежних енергетских услуга. Улазак нових учесника на тржиште пружа купцима веће могућности приликом избора сопственог снабдевача. Потребно је наставити са реструктурирањем јавних предузећа у сектору енергетике и унапредити услове пословања кроз усаглашавање са правним тековинама ЕУ. Реструктурирање ЈП ЕПС се наставља и Акционим планом корпоративног управљања Јавног предузећа „Електропривреда Србије”, Београд, донетим у фебруару 2019. године којим су предвиђене активности које је потребно реализовати у наредна 24 месеца.

Неопходно је унапређење дистрибутивне мреже енергената на територији Србије кроз инсталирање опреме најсавременије генерације и увођење савременог управљачког и надзорног система. Овакве мере би допринеле побољшању нивоа и квалитета услуга, унапређењу енергетске ефикасности и поузданости испоруке енергената.

Потребно је обезбедити већи степен отворености тржишта гаса и остварити већи степен сигурности снабдевања. Постојећу гасну инфраструктуру карактерише линијски транспортни систем природног гаса са само једним улазом у земљу (Мађарска), што ограничава сигурност снабдевања и развој тржишта. Пројекат гасне интерконекције Бугарска-Србија ће омогућити нови извор снабдевања гасом. Настављене су припреме за изградњу гасног интерконектора са Бугарском и те активности је потребно убрзати како би се постигло пуштање у рад заказано за крај маја 2022. године. На захтев привредног друштва ГАСТРАНС д.о.о. у марту 2019. АЕРС је донела коначну одлуку о изузећу од обавеза примене правила приступа треће стране, примене регулисаних цена и обавезе власничког раздвајања делатности производње и снабдевања природног гаса на будућем гасоводу који ће ићи кроз Републику Србију и бити повезиван на бугарски и мађарски национални транспортни систем, при чему је и у највећој могућој мери уважила Мишљење Секретаријата Енергетске заједнице.

¹ Оцена ЕК 2019 стр. 13

Електроенергетски систем карактеришу застарели и неефикасни производни капацитети (просечна старост преко 30 година), као последица дугогодишњег одсуства улагања у нове производне капацитете и недовољног улагања у развој електроенергетског система, што **ограничава бржи развој енергетског сектора и регионалне интеграције.** Потражња за електричном енергијом и гасом расте, нарочито у индустрији. Потребна је изградња нових производних и преносних капацитета који би испуњавали све критеријуме из области заштите животне средине и допринели задовољењу повећаних потреба за електричном енергијом и гасом, као и улагање у даљи развој електроенергетског система. Завршена је изградња пристаништа Костолац уз потребу наставка даље модернизације постројења и изградње новог блока за угаљ у ТЕ Костолац снаге 350 MW. Започета је изградња ветропаркова од 500 MW и планиран је почетак изградње новог гасног блока у Панчеву укупне снаге 201,7 MW. У току је реализација прве фазе изградње система за пренос електричне енергије 400 kV напонског нивоа „Трансбалкански коридор“ за чију реализацију су потребне додатне инвестиције.

Остварен је висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу сигурности снабдевања, укључујући обавезне резерве нафте и деривата нафте. Управа за резерве енергената доприноси очувању сигурности снабдевања. Даљи развој тржишта гаса би значајно допринео сигурности снабдевања. У децембру 2018. године усвојене су: Уредба о утврђивању Превентивног акционог плана ради обезбеђивања сигурности снабдевања природним гасом и Уредба о утврђивању Кризног плана ради обезбеђивања сигурности снабдевања природним гасом.

Законодавство Србије у области нуклеарне енергије, нуклеарне безбедности и заштите од зрачења је делимично прилагођено правним тековинама ЕУ. Почетком 2019. године је усвојен Закон о радијационој и нуклеарној сигурности и безбедности („Сл. гласник РС“, бр. 95/18 и 10/19). Овим законом су обједињени сви регулаторни послови, укључујући и инспекцијски надзор у области радијационе и нуклеарне сигурности и безбедности, и основан Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије са проширеним надлежностима у области радијационе и нуклеарне сигурности и безбедности. Директорату су обезбеђена додатна финансијска средства и одобрен додатни број запослених за обављање регулаторних послова при чему у овом тренутку нису сва радна места попуњена (запослено је 31 од укупно 48 систематизованих радних места). Започете су активности на побољшању радиолошке и безбедносне ситуације на локалитету у Винчи. У наредном периоду је пожељно израдити акциони план како би се декомисионирали истраживачки реактори.²

На основу Енергетског Биланса РС за 2019. годину („Сл. гласник РС“, бр. 105/18), остварени су следећи резултати у 2017. години:

- Нето увозна зависност износила је 34,4%.
- Укупна домаћа производња примарне енергије износила је 10,525 мил. тона еквивалента нафте (Mtoe). Највише је коришћен угаљ (7,216 Mtoe) у производњи примарне енергије.
- Укупна потрошња примарне енергије износила је 15,931 Mtoe. У структури највише су заступљени угаљ (7,875 Mtoe) и нафта (3,751 Mtoe).
- Ниво финалне потрошње енергије (без неенергетске потрошње) износио је 8,679 Mtoe.
- Бруто производња електричне енергије је износила 3,185 Mtoe. Највећи део јесте добијен из термоелектрана (2,271 Mtoe).
- Домаћа производња електричне енергије задовољава потребе, изузев у зимском периоду када постоји потреба за увозом електричне енергије. Сирова нафта и природни гас се у већој мери обезбеђују из увоза. Домаћа производња сирове нафте задовољава 36% потреба (производња 924.000 тона/нето увоз 2.557.000 тона), а домаћа производња природног гаса 22% потреба (производња 489 мил. м³/нето увоз 2.183 мил. м³). У односу на 2016. годину

² Извештај Европске комисије о Републици Србији 2019. годину, стр. 74

остварена је већа увозна зависност (у 2016. години 42% потреба сирове нафте и 30% потреба природног гаса је било задовољено из домаће производње).

Потребно је успоставити цену електричне енергије тако да одражава трошкове регулисаних делатности (мрежарине), као и тржишне цене за електричну енергију. У сектору електричне енергије, домаћинства и мали купци имају и даље право да се снабдевају по регулисаним ценама у складу са Извештајем о потреби регулисања цена електричне енергије за гарантовано снабдевање за 2018. годину. Нерегулисано тржиште је чинило 47,1% укупне потрошње електричне енергије и 85% укупне потрошње гаса од стране крајњих потрошача у 2018. години. Цена електричне енергије у Србији је бар 30% нижа од цене у било којој другој земљи ЈИЕ за домаћинства. Енергетске тарифе одражавају потребан ниво инвестиција и одржавања у сектору електричне енергије.

Спровођење мера енергетске ефикасности треба да имају приоритет узимајући у обзир изузетно високу енергетску интензивност (високо трошење електричне енергије, пре свега због грејања на електричну енергију). Енергетска интензивност у Србији је 4 пута већа од просека земаља ОЕЦД. Начињен је извештај о напретку у области енергетске ефикасности кроз усвајање подзаконских аката којима се спроводе правила о обележавању. Израђен је нацрт измене и допуне Закона о ефикасном коришћењу енергије. Овим подзаконским актима планирано је побољшање енергетске ревизије и управљања енергијом и спровођење захтева у вези са еко-дизајном. Потребно је даље усвајање подзаконских аката којима ће се остварити усклађеност, нарочито са Директивом о енергетским својствима зграда³.

Неопходан је институционалан приступ у стварању и јачању механизма финансирања енергетске ефикасности. Предуслов за остваривање енергетске ефикасности јесу повећање капацитета за рад Буџетског фонда за унапређење енергетске ефикасности, увођење система енергетског менаџмента којим би било обухваћено око 70% потрошње примарне енергије и додатно проширивање људских капацитета Сектора за енергетску ефикасност при Министарству рударства и енергетике. Кључан напредак представља усвајање Закона о накнадама за коришћење јавних добара у децембру 2018. године, којим је уведена накнада за енергетску ефикасност.. У циљу унапређења рада Буџетског фонда за унапређење енергетске ефикасности, почетком 2019. године донета је Уредба о утврђивању програма финансирања активности и мера унапређења ефикасног коришћења енергије у 2019. години, као и Правилник о условима за расподелу и коришћење средстава Буџетског фонда.

Потребно је створити инфраструктурне услове за прелазак на коришћење обновљивих извора енергије. Циљ у погледу националних обновљивих извора енергије за 2020. годину је да они чине 27% бруто финалне потрошње енергије. Националним акционим планом за коришћење обновљивих извора енергије из 2013. године, дефинисано је остварење 23,1% учешћа обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи у 2017. години. Према последњим подацима, остварено је 20,6% у 2017. години. Потребно је усвајање припремљених подзаконских аката у области коришћења биогорива.

Постојећа енергетска постројења емитују велике количине штетних гасова са ефектом стаклене баште, што се негативно одражава на животну средину. Као извор електричне енергије највише се користи лигнит што негативно утиче на квалитет ваздуха. ЕПС кроз сагоревање угља ослобађа велике количине штетних гасова. Уведене су накнаде за заштиту и унапређење животне средине прописане Законом о накнадама за коришћење јавних добара, а од марта 2019. године започета је примена ових накнада. Прописани су износи које загађивачи плаћају у зависности од врсте и количине загађења. Остварени приходи од накнада се уплаћују у буџете градова и општина.

У области транспорта постоји висока усаглашеност са правним тековинама ЕУ. Највећи напредак је остварен кроз прилагођавање законске регулативе, изградњу транспортне

³ Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 73

инфраструктуре и диверсификације у области железничког саобраћаја. Неопходно је у наредном периоду наставити са реформом железнице, унапредити безбедност саобраћаја на путевима и побољшати путну и железничку инфраструктуру. Потребно је додатно унапредити административне капацитете за све видове транспорта.

Путеви у Србији услед недостатка средстава нису у потпуности изграђени. Неопходно је довршити реконструкцију постојећих и изградити нове деонице путева. У току је изградња великих инфраструктурних пројеката у складу са националним и регионалним приоритетима: Коридор 10 (јужна деоница ка Северној Македонији од 74,2 km – 99,8% физичка реализација; источна деоница ка Бугарској од 86,9 km – 98,3% физичка реализација); Рута 4 Београд – Јужни Јадран од 258,7 km – 64,9% физичке реализације; Шумадијски коридор – у плану је почетак градње; имплементација и рехабилитација мреже путева и повећање безбедности на око 5.000 km националних путева. У току је изградња обилазнице око Београда укупне дужине 31 km (9% физичке реализације). Циљ је да се реализацијом ових важних пројеката оствари опште убрзање транзитног саобраћаја, унапреди ниво услуга, олакшају међународни трговински токови и транспорт путника.

Потребно је ускладити висину путарине у циљу прибављања неопходних средстава за изградњу и одржавање путева. Усвојене су измене и допуне Закона о коришћењу јавних добара у јулу 2019. године, којима се предвиђа повећање цене путарине за 12%. Повећање цене путарине ће допринети обезбеђивању средстава за покривање реалних трошкова одржавања, развоја и изградње путне инфраструктуре. Реформа начина редовног одржавања је покренута још 2003. године (пилот пројекта ПБМЦ - Мачва и Колубара дужине 1.200 km), а у 2018. склопљени су уговори за редовно одржавање на основу учинка за 3.000 km државних путева. За преостале деонице државних путева у току је припрема преласка на нов начин уговарања редовног одржавања.

Неопходно је олакшати процедуре на граничним прелазима, уклонити постојеће нефизичке баријере и побољшати систем одржавања путева у циљу смањења путних трошкова и повећања поузданости у пословању са партнерима из региона. Неопходно је ојачати регулаторни оквир кроз усвајање вишегодишњег плана одржавања основне мреже⁴. Потребно је наставити са унапређењем царинске службе: имплементацијом компјутеризованих царинских система (NCTS), применом систематске електронске размене података (SEED) и поједностављењем процедура за граничне прелазе. Усвајањем измена и допуна Закона о превозу путника у друмском саобраћају у априлу 2019. године, остварен је значајан напредак у погледу приступа обављања делатности домаћих и међународних превозника у друмском саобраћају.

Застарела железничка мрежа ограничава путнички и железнички саобраћај и потребно је већи број деоница модернизовати. Укупна дужина железничке мреже у Србији износи 3.725 km, од чега је укупна дужина електрифицираних пруга 1.273 km. На око 720 km железничке мреже могућа је брзина возова између 100 и 120 km/ч. У 2018. забележено је 348.6 мил. путничких километара и 3,06 милрд. нетонских километара. За модернизацију железничке мреже посебно су битни пројекти железничке инфраструктуре који се односе на Коридор 10. Укупно је реконструисано 308,5 km регионалних пруга, а у току су радови на 362,5 km пруга (деонице пруга: Београд Центар-Стара Пазова-Нови Сад, Јајинци-Мала Крсна, Ниш-Зајечар, Суботица-Сента, Марковац-Ресавица и Кумане-Банатско Милошево). На већини деоница које су у фази реконструкције брзина возова износила је 10-30 km/ч. Додатан проблем представља ниска носивост пруга што ограничава даљи раст железничког саобраћаја. Потребно је додатно развити планове одржавања железничке инфраструктуре и утврдити њихове финансијске аспекте.

Наставити реформе јачања капацитета железничког тржишта. Значајан напредак је остварен реформисањем јавног предузећа „Железнице Србије“ а.д, тако да данас државне

⁴ Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, стр. 70

железнице Србије чине одвојена друштва за управљање инфраструктуром и превоз робе и путника. Неопходно је остварити финансијску и оперативну одрживост ових друштава у наредном периоду, као и унапредити њихов колски и локомотивски парк који је углавном застарео. Тренутно на мрежи јавне железничке инфраструктуре послују 2 државна и 5 приватних железничких превозника. Предвиђено је јачање одређених капацитета железничких друштава у вези са стратешким управљањем имовином и развоју управљања људским ресурсима. У циљу потпуног отварања железничког тржишта неопходно је успоставити систем међусобног признавања дозвола за машиновође, сертификата о безбедности за железничке превознике и дозволе за железничка возила⁵, што је могуће на основу потврђених међународних споразума или у складу са одредбама Уговора о оснивању Транспортне заједнице. С обзиром да је железничко тржиште у Републици Србији отворено за домаће превознике, наредна фаза је регионално отварање тржишта, а потом и за чланице Европске уније у складу са Уговором о оснивању Транспортне заједнице. Такође, у оквиру реформе железнице у циљу смањења трошкова „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. -управљача инфраструктуре у току су активности на усвајању нових одлука о одузимању својства добра у општој употреби 1064,1 км пруга на којима преко 20 година не саобраћају возови, из којих су изузете одређене пруге за које постоји потреба привреде.

Потребно је наставити са јачањем комбинованог/интермодалног транспорта. Ради унапређења комбинованог транспорта, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је објавило јавни позив за спровођење поступка за доделу средстава као стимулативних мера путем јавног позива за унапређење комбинованог транспорта за 2018. годину и 2019. годину. У складу са Законом о буџету и у 2018. и у 2019. години на располагању је 120 мил. динара од чега је 20 мил. динара намењено за државни сектор и 100 мил. динара за приватни сектор. У 2018. години је закључено 7 уговора (6 са приватним привредним друштвима и 1 са државним привредним друштвом) којим се додељују финансијска средства као стимулативне мере за унапређење комбинованог транспорта. Такође, за 2019. годину у току је поступак доделе јавних средстава. Унапређење комбинованог транспорта је значајно јер се измештају привредне/логистичке активности из центара градова, смањују саобраћане гужве, смањују негативни ефекти на животну средину и смањује оштећење саобраћајне инфраструктуре. Са свим овим ефектима се повећава ниво безбедности саобраћаја на путевима. У наредном периоду очекује се даље јачање овог транспорта, посебно из разлога изградње Интермодалног терминала у Батајници, за који је тендерска процедура у току, а финансира се из средстава Европске уније и буџета Републике Србије.

Неопходно је унапредити безбедност саобраћаја и јачати капацитете инспекцијских служби. Укупан број саобраћајних незгода, као и саобраћајних незгода са смртним исходом, смањен је у 2018. години, иако је број смртних исхода на путевима и даље изнад просека ЕУ. Неопходно је побољшати степен безбедности саобраћаја кроз прилагођавање закона који се односе на безбедност возила и понашање учесника у саобраћају на путевима, правилним пројектовањем и одржавањем путева, уклањањем црних тачака и подизањем нивоа свести кроз едукацију⁶.

Усвојене су измене и допуне Закона о безбедности саобраћаја на путевима у марту 2019. године којима се додатно унапређује безбедност у саобраћају. Усвојене су и измене и допуне Закона о истраживању несрећа у ваздушном, железничком и водном саобраћају у октобру 2018, у циљу повећања безбедности. За унапређење безбедности железничког саобраћаја, нарочито када су у питању путно-пружни прелази и стање железничке инфраструктуре, потребно је пре свега унапредити капацитете Дирекције за железнице као регулаторног тела надлежног за безбедност железничког саобраћаја. У употреби је јединствена база података из области безбедности саобраћаја на путевима која садржи податке о саобраћајним незгодама, индикаторе саобраћајних незгода и др. Путем веб апликације Агенције за безбедност

⁵ Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, страна 71

⁶ Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, страна 70

саобраћаја омогућен је слободан приступ овим подацима. Потребно је унапредити рад инспекцијских служби и повећати број контрола на путевима. .

Са имплементацијом интелигентних транспортних система (ИТС) у Србији се и даље касни. Развој и имплементација ИТС јесте један од приоритета у области транспорта, па је неопходно успоставити стратешки оквир, прилагодити законодавство и обезбедити капацитете за његово коришћење. У Стратегији саобраћаја за период 2016-2025, чија је израда односно ажурирање у току, планирано је дефинисање оквира за увођење ИТС за друмски и железнички саобраћај. Новим Законом о путевима из 2018. године дефинисана је основа за успостављање и примену ИТС. У току су припремне активности за израду Националног плана за примену ЕРТМС-а на железничкој мрежи Републике Србије. Оно што функционише у Србији у овој области је систем речних информационих система који је имплементиран на Сави и Дунаву (РИС).

У областима поморског транспорта и транспорта унутрашњим водним путевима остварен је висок степен усклађености са правним тековинама ЕУ. Изменама и допунама Закона о поморској пловидби из октобра 2018. године и Закона о пловидби и лукама на унутрашњим водама из децембра 2018. године, додатно су уређени водни путеви и пловидба уз унапређење услова за безбедну пловидбу. Укупан обим превоза терета на унутрашњим водним путевима у Србији је у порасту у односу на 2018. годину за 19%. Систем речних информационих система је у употреби и надограђен је у 2019. години увођењем AIS AtoN технологије, што преставља значајно унапређење у односу на традиционалне методе које се користе на унутрашњим водним путевима. Потписани су међународни споразуми о унутрашњим водним путевима и билатерални споразуми са суседним земљама што доприноси унапређењу пловидбе. Настављено је активно учешће у оквиру стратегије ЕУ за дунавску регију. У наредном периоду биће покренута још два ИТ пројекта: Имплементација система хидро-метео станица и клиренса мостова и Успостављање VTS и VHF радио-телефонског система на унутрашњим водним путевима Србије.

Потребно је модернизовати постојеће и изградити нове инфраструктурне капацитете у области унутрашњег водног транспорта. Недовољно развијена лучка инфраструктура и застарела лучка супраструктура негативно утичу на ефикасност, односно брзину претовара у српским лукама и на ниво конкурентности српске робе на иностраном тржишту. Изменама и допунама Закона о водама из децембра 2018. унапређено је давање у закуп водног земљишта. У области унутрашњег водног транспорта планирана је у периоду од 2018. до 2022. године реализација пројекта вредности 200 мил. евра, који ће бити финансирани делом из Оквирног зајма за развој речне транспортне инфраструктуре, финансиран од стране ЕИБ из 2018. године, а делом из грант средстава из доступних фондова (IPA, WBIF, CEF и др.). Започети су радови на вађењу потонуле флоте из Другог светског рата код Прахова, радови на уређењу другог критичног сектора на Сави, адаптација бродске преводнице у саставу „Ђердап 1“, завршено је 90% радова на изградњи регулационих грађевина на првом критичном сектору и отпочели су радови на другом критичком сектору на Дунаву. У току је израда Пројектно-техничке документације за уређење Луке у Београду и израда тендерског досијеа за Луку Смедерево, док је Лука „Нови Сад“ приватизована у мају 2019. године. У 2020. планирана је израда техничке документације за пројекте проширења капацитета лука Богојево и Прахово на Дунаву, проширење капацитета Луке Сремска Митровица на Сави и проширење капацитета Луке Сента на Тиси. Такође планирана је и израда техничке документације за пројекат Унапређења услова за превозиња бродова у оквиру бране на Тиси код Новог Бечеја, као и израда тендерске документације за пројекат Адаптације бродске преводнице у саставу ХЕПС „Ђердап 2“.

У области ваздухопловства достигнут је добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Усвојене су измене и допуне Закона о ваздушном саобраћају којим је унапређено функционисање ваздухопловства у Србији у октобру 2018. године. Остварен је значајан напредак у спровођењу прве и дела друге прелазне фазе Споразума о успостављању

заједничког европског ваздухопловног подручја. Обављено је преношење и локално спровођење иницијатива SES I и SES II за ваздушни саобраћај. Концесиони период за изградњу и управљање Аеродрома Никола Тесла тече од децембра 2018. године, а оператер је француска компанија „Vinci Airports Serbia“.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: РАЗВОЈ ЕНЕРГЕТСКОГ ТРЖИШТА УЗ ИЗГРАДЊУ ЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

1. Опис структурне реформе

Хармонизација техничких правила и кодекса који се односе на рад електроенергетске и гасне мреже и изградња недостајућих интерконектора, како би се постигла поузданост и олакшала трговина енергетским производима на националном и прекограничном тржишту (обухвата и изградњу магистралног гасовода Ниш-Димитровград и система за пренос електричне енергије Трансбалкански коридор).

Изградњом магистралног гасовода (МГ) Ниш-Димитровград дужине 108 км обезбеђује се диверзификација праваца и извора снабдевања, уз унапређење сигурности снабдевања Србије, Бугарске и целог региона. Значајно се растеређује северни део гасоводног система. Поред побољшања сигурности снабдевања српског тржишта природним гасом и даљег развоја дистрибутивне мреже кроз Србију, пројекат омогућава интегрисање постојећих и будућих складишних капацитета природног гаса у јединствен енергетски систем, што је у складу са одредаба Уговора о енергетској заједници. Област гасификације Србије планирана је Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025. са пројекцијама до 2030. и Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године.

Потписивање уговора за извођење радова на изградњи ДВ Крагујевац–Краљево се очекује до краја 2019, а почетак извођења у првом кварталу 2020. године. Кашњење у почетку радова је проузроковано дугим процедурама међународне финансијске институције која прописује процедуру за избор извођача радова која подразумева ревизију и одобравање тендерске документације.

Припрема техничке документације за ДВ Обреновац – Бајина Башта је почела у складу са планом у другом кварталу 2019. године. Израда просторног плана за овај далековод се очекује до краја 2019. године у складу са планом. Такође, у складу са планом се очекује и почетак израде техничке документације за ДВ Б. Башта – Вишеград – Пљевља, у четвртм кварталу 2019.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Изградња магистралног гасовода Ниш – Димитровград													
1	Спровођење тендерске процедуре												
2	Изградња												
3	Пуштање у функцију												
Трансбалкански коридор													
1	Реконструкција ТС Краљево 3 и ТС Крагујевац 2, неопходна за увођење новог далековода Крагујевац - Краљево												
2	Изградња далековода Крагујевац - Краљево,												
3	Припрема техничке документације за ДВ Обреновац – Б. Башта												
4	Припрема техничке документације за ДВ Б. Башта - Вишеград - Пљевља												
5	Изградња ДВ Обреновац – Б. Башта												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Број изграђених кмдалековода	0 (2019)	30 (2020)	60 (2021)
Потписан уговор о изградњи	0 (2020)	-	1 (2020)
Изградња	10% (2020)	85% (2021)	100% (2022)
Пуштање у функцију	0 (2020)	0 (2021)	1 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Реформа може да има утицаја на умањење разлика у veleпродајној цени електричне енергије између нашег региона и Италије. На умањење разлика у цени, велики утицај има и динамика изградње подморског кабла између Црне Горе и Италије. Прва фаза овог кабла, капацитета 600 MW, ће бити пуштена у пробни рад до краја 2019. године.

Као предуслов успостављања тржишта енергије, а самим тим и развој конкуренције у области енергетике и слободу избора потрошача у погледу снабдевања енергијом и енергентима, је развој инфраструктуре. Изградњом МГ Ниш-Димитровград се број интерконекција са суседним земљама повећава са 2 на 3, улазних интерконекција са 1 на 2, а технички капацитет улазних интерконекција са 5,238 bcm на 7,038 bcm.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Непосредни утицај на запосленост се огледа у додатном ангажовању на пословима везним за управљање и одржавање изграђеног магистралног гасовода. Посредни утицај је преко развојних могућности које се успостављају омогућавањем коришћења природног гаса као економски повољнијег енергента. Нова енергетска инфраструктура може довести до појаве нових корисника преносног система у области у којој се гради и до очекиваног повећања броја запослених. Реформа нема утицаја на родни аспект.

6. Очекивани утицај на животну средину

Очекује се минимални утицај на животну средину, пошто се припрема и градња обављају у складу са Законом о процени утицаја на животну средину и одговарајућим Правилницима. За надземне далеководе чији је номинални напон 220 kV или више и чија дужина прелази 15 кмобавезна је израда Студије о процени утицаја на животну средину.

Коришћење природног гаса као замене за друга фосилна горива доприноси редукцији CO₂ и смањењу загађења.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Необезбеђење финансирања пројекта	Висока	Сопствено финансирање уз потписивање уговора о кредиту
Обезбеђивање кредитних средстава	Ниска	Диверсификација захтева према међународним финансијским институцијама
Временско усаглашавање изградње српске и бугарске деонице гасовода	Средња	Активна координација између српске и бугарске стране

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА ПОВЕЋАЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ КРОЗ ХАРМОНИЗАЦИЈУ ЗАКОНОДАВНОГ ОКВИРА И УСПОСТАВЉАЊЕ ОДРЖИВОГ НАЧИНА ФИНАНСИРАЊА ПРОЈЕКТА ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ

1. Опис структурне реформе

Хармонизација прописа са регулативом ЕУ у области енергетске ефикасности кроз спровођење система енергетског менаџмента, еко дизајна и обезбеђење подстицаја за унапређење енергетске ефикасности. Реформом ће се обезбедити формирање одрживог начина финансирања пројекта енергетске ефикасности. Реформа се спроводи у складу са Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године за период од 2017. до 2023. године, Поглављем 3.7. Област Енергетске Ефикасности у сектору потрошње енергије и Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА).

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Измена Закона о ефикасном коришћењу енергије и доношење подзаконске регулативе у циљу потпуног усаглашавања са регулативом ЕУ у области енергетске ефикасности												
2	Успостављање одрживог начина финансирања енергетске ефикасности												
3	Прикупљања накнаде за енергетску ефикасност по основу Закона о накнадама												
4	Финансирање пројекта енергетске ефикасности												
5	Јачање капацитета за спровођење политике енергетске ефикасности кроз јачање капацитета МРЕ, ЈЛС, тржишне инспекције и успостављање неколико тела за оцену усаглашености производа (по директивама 2009/125 и 2010/30) као и спровођење активности на подизању свести о енергетској ефикасности.												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међуреизултат (2020)	Циљна вредност (2021)
Измењен Закон о ефикасном коришћењу енергије	нацрт	да	да
Успостављен одржив начин финансирања пројекта енергетске ефикасности	не	да	да
Остварене уштеде енергије кроз реализацију пројекта ЕЕ у односу на потрошњу енергије пре реализације пројекта	0	20%	20%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Усаглашавањем са одредбама еко дизајна на тржиште РС стављаће се само енергетски ефикасни уређаји. Очекује се да се кроз ову меру до 2022. године остваре уштеде од око 100 ktoe. Финансирање кроз одрживи начин финансирања треба да подстакне повећање енергетске ефикасности како у јавном сектору (око 40% по пројекту) тако и код малих и средњих предузећа и грађана. Очекује се да велики потрошачи енергије и обвезници из јавног сектора на годишњем нивоу уштеде око 1% примарне енергије што ће довести и до повећања

конкурентности привреде и смањења издатака у буџету јавних корисника.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Спровођење реформе може значајно утицати на повећану потребу за запошљавање радне снаге ради реализације већег броја пројеката енергетске ефикасности, поготово у вези са реализацијом пројеката у сектору зградарства. Реализацијом пројеката енергетске ефикасности смањују се трошкови за енергенте, што доприноси и борби против сиромаштва.

6. Очекивани утицај на животну средину

Реформа доприноси смањењу потрошње енергије чиме се позитивно утиче на стање животне средине и смањење емисија свих димних гасова укључујући гасове са ефектом стаклене баште.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Прва измена закона неће бити усвојена на време	Средња	Нацрт је припремљен
Кашњење у успостављању одрживог начина финансирања	Средња	До успостављања одрживог начина финансирања фонда пројекти ће се реализовати кроз буџетски фонд за унапређење енергетске ефикасности Слаби административни капацитети – обезбеђена је техничка помоћ

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: УНАПРЕЂЕЊЕ КАПАЦИТЕТА И КВАЛИТЕТА ДРУМСКОГ САОБРАЋАЈА КРОЗ РЕФОРМУ ПУТНОГ СЕКТОРА У ПОГЛЕДУ ФОРМИРАЊА УГОВОРНОГ ОДНОСА ИЗМЕЂУ РС И УПРАВЉАЧА ДРЖАВНИХ ПУТЕВА И ДАЉУ ПРИМЕНУ НОВОГ НАЧИНА УГОВАРАЊА ОДРЖАВАЊА НА ОСНОВУ УЧИНКА

1. Опис структурне реформе

Реформа путног сектора која је започела у претходном периоду подразумева активности које ће допринети трансформацији управљача државних путева у савремену и модерну компанију за путеве, са јасно утврђеним циљевима и задацима, са котинуираним финансирањем и ефикасним управљањем. Формирањем вишегодишњег уговорног односа између Владе РС и управљача пута и преласком на нов начин одржавања мреже државних путева према учинку доводи до ефикаснијег и ефективнијег пословања, мерљивости резултата и квалитета, одговорности за непоштовање уговора, а самим тим и до смањења трошкова. У току 2018. године закључени су уговори о одржавању путева на основу учинка за 3.000 км државних путева док су припремне активности ради закључивања уговора за преосталих 12.000 км у току. Такође, у претходном периоду спроведен је пројекат под називом „Реформа путног сектора у РС“ од стране консултаната „Делоит“ који садржи и акциони план за спровођење реформе управљача пута, што представља полазну основу за реформу управљача пута.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Наставак преласка на нов начин уговарања са предузећима за одржавање преостале мреже државних путева (РВМС – 12.000км) (ЈППС)												

2	Потписивање првог трогодишњег СЛА уговора између ЈППС и МГСИ (ЈППС, МГСИ)																			
3	Измена законске регулативе и даље усаглашавање са прописима ЕУ (МГСИ)																			

*ЈППС – Јавно предузеће „Путеви Србије“; РВМС – Performance based maintenance; СЛА – Service level agreement

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2018)	Међуреизултат (2020)	Циљна вредност (2021)
Број километара државних путева који се одржава на основу учинка	3.000 км	12.000 км	15.000 км
Потписан први СЛА уговор		да/не	
Раст ПГДС на Коридору X (%)	8%	7%	8%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Наведене активности имају директан утицај на обезбеђивање ефикасне и безбедне путнеинфраструктуре која омогућава повећање продуктивности, олакшава и подстиче мобилност људи и терета и ствара предуслове за уравнотежен регионални развој и конкурентност привреде. Директан допринос развоја путнеинфраструктуре одражава се у смањењу времена путовања и постизању вишег нивоа безбедности у саобраћају, привлачењу међународних транзитних токова, развоју туризма и грађевинарства и развоју међународне трговине.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Реформа нема директан утицај на запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род. Међутим, примена новог начина одржавања путева доприноси подизању нивоа услуге мреже државних путева кроз унапређење квалитета саобраћајница што свакако доприноси привлачењу страних саобраћајних токова на српске путеве, што утиче на привредни развој и животни стандард.

6. Очекивани утицај на животну средину

Наведене активности имају индиректан утицај на животну средину на начин да се увођењем новог начина одржавања путева, праћењем, оценом реализације активности из СЛА уговора, мерењем резултата обезбеђује ефикасније одвијање саобраћаја на државним путевима, што доприноси смањеном утицају саобраћаја на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Неадекватно планирање средстава	Ниска	Правовремено планирање буџета
Кашњење у спровођењу предкорака на реализацији активности	Средња	Праћење и редовно извештавање

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: РЕФОРМА ЖЕЛЕЗНИЦЕ КРОЗ УНАПРЕЂЕЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ У ЖЕЛЕЗНИЧКОМ САОБРАЋАЈУ И УНАПРЕЂЕЊЕ РЕГУЛАТОРНОГ ОКВИРА

1. Опис структурне реформе

Доношење нове Методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури предвиђено је Законом о железници („Сл. гласник РС”, бр. 41/2018), која ће бити усклађена са

Уредбом о начину и модалитетима израчунавања трошкова који су настали као директан резултат саобраћања воза („Сл. гласник РС”, бр. 48/2019), односно Имплементационом Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2015/909 о модалитетима обрачуна трошкова који су настали као директан резултат саобраћања воза. Применом методологије омогућиће се прецизнији прорачун трошкова који су настали директно као резултат саобраћања возова, чиме ће железнички превозници плаћати оне трошкове које су произвели управљачу инфраструктуре, што ће омогућити транспарентније и предвидљивије железничко тржиште. Такође, предвиђено је усаглашавање закона из области железнице са IV пакетом железничких ЕУ прописа.

Планиране су активности на даљем унапређењу безбедности железничког саобраћаја, нарочито када су у питању путно-пружни прелази и стање железничке инфраструктуре. Поред обнове, реконструкције и мореднизације железничких пруга и унапређења законодавног оквира, планирана је и модернизација путно-пружних прелаза. Ове активности предвиђене су и Националним програмом јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године („Сл. гласник РС”, бр. 53/2017). Имајући у виду да је Анекс уговора „Свеобухватна реформа железнице“, потписан тек у августу 2019. године, одложен је и почетак израде нове Методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури које су биле активности из ЕРП у претходном периоду.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Израда нове методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури												
2	Примена нове методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури												
3	Усаглашавање закона из области железнице са IV пакетом железничких ЕУ прописа												
4	Повећање безбедности у железничком саобраћају												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2015)	Међуреизултат (2018)	Циљна вредност (2022)
Количина превезене робе (тоне)	11.882.000	11.902.400	13.070.200
Број железничких превозника на мрежи пруга	2	7	13
Број железничких несрећа	253*	247	150
Километри реконструисаних (обновљених) пруга	36,3	276	718

*Податак за 2017. годину, имајући у виду да су се пре 2017. ванредни догађаји класификовали на другачији начин

4. Очекивани утицај на конкурентност

Реформа железничког сектора у целости има за коначан циљ повећање конкурентности не само у железничком саобраћају, где ће се цене транспортне услуге формирати искључиво како диктирају понуда и потражња, већ и повећање конкурентности железнице у односу на друге видове саобраћаја. Досадашњом реформом омогућено постојање отвореног тржишта на коме тренутно, поред два државна, активно послује и пет приватних железничких превозника, као и три предузећа за сопствене потребе. Очекује се пораст њиховог броја, нарочито у превозу робе. Поред тога, инвестиције у капиталне пројекте железничке инфраструктуре утичу на раст индустријске производње, запошљавање домаће привреде, смањење броја незапослених и коначно на раст БДП.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Повећање привредних активности и рада привреде доприноси повећању броја запослених код учесника и корисника услуга у железничком саобраћају, што директно утиче на смањење сиромаштва. Код повећања броја запослених у великој мери се узима у обзир родна равноправност.

6. Очекивани утицај на животну средину

Унапређењем железнице остварује се позитиван утицај на животну средину, с обзиром на то да се железница сматра еколошки повољним, чак и „најчистијим“ видом превоза, због употребе електричне енергије као погонског горива. За исти утрошак енергије, железницом је могуће превести већу количину робе и путника у односу на друге видове превоза.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Губитак робе и путника као последица великог обима радова на инфраструктури	Средња	Боље планирање и најава радова од стране ИЖС, бржа реализација радова, обезбеђивање алтернативних превозних праваца и уклањање свих препрека како би се обављао саобраћај без застоја
Кашњење у доношењу прописа	Ниска	Свакодневна комуникација са консултантима који израђују Методологију и организован рад радних група на изради закона

5.3.2. Област ПОЉОПРИВРЕДА, ИНДУСТРИЈА И УСЛУГЕ

Анализа главних препрека

Релативно високо учешће БДВ сектора пољопривреде и прехранбене индустрије у укупном БДП Србије (6,0% и 2,8% у 2017. години) делимично је одраз повољних природних услова и ресурса за пољопривредну производњу (географска позиција, природна богатства, климатски фактор), будући да коришћено пољопривредно земљиште чини око 40% територије, али је са друге стране и последица ниског технолошког нивоа остатка привреде.

У пољопривредно-прехранбеном сектору ради око 20% укупног броја запослених у Q2 2019. године (207 хиљада формално запослених, али и 375 хиљада неформално запослених⁷), што указује на потенцијал запошљавања уз коришћење нових законских прописа о радном ангажовању лица на пословима који су сезонског карактера у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства.

Вредност извезених прерађених пољопривредних производа, производа са додатом вредношћу, већа је за 1,7% мг у 2018. години, док је вредност извоза примарних (непрерађених) пољопривредних производа смањена за 28% мг, што је последица ниског водостаја Дунава. Са нормализацијом водостаја Дунава, у првом полугодишту 2019. вредност извезених примарних пољопривредних производа повећана је за 38,4% мг, док је вредност прерађених пољопривредних производа већа за 6,8 мг. Иако је диверзификација дефинисана стратешким оквиром за рурални развој Србије, још није достигнут ниво инфраструктуре који може инертно да подржи проширење тржишне понуде из пољопривредног сектора.

Последњи извештај Светске банке о пословању у пољопривреди⁸ (*Enabling the Business of Agriculture 2017*), који представља ранг листу пословног окружења за пољопривреду и предузећа која послују у том сектору, говори о великом потенцијалу српске пољопривреде.

⁷ РЗС; Анкета о радној снази, II квартал 2019.

⁸ У извештају Светска банка је измерила и указала на законске препреке за предузећа која послују у овој области у 62 земље света у преко 12 покривених тема, од којих је осам тема оцењено уз помоћ две врсте индикатора, правних индикатора и индикатора ефикасности.

Србија се први пут нашла на листи са следећим ранговима (од 62 земље): семе - 19, ђубриво - 4, механизација - 2, финансирање - 40, тржиште - 8, транспорт - 13, воде - 14 и информационе и комуникационе технологије - 12.

Економска слабост највећег броја пољопривредних субјеката представља главни изазов на путу развоја пољопривредне делатности у Србији (газдинстава и других правних облика). Највећи број газдинстава је мале или средње величине и практикује екстензивну производњу, без специјализоване производње у одређеном сектору. Газдинства до 5 ha чине 77,7% укупног броја и користе 25,2% земљишта. Такве фарме су премале да би биле конкурентне, како за директну продају на европска тржишта, тако и за продају сировина за прераду. Због уситњених поседа, значајан удео обрадивог земљишта остаје необрађен или се користи у урбане сврхе, што одвраћа инвестиције у пољопривреду, кочи раст продуктивности и отежава запошљавање. Прилив СДИ у пољопривреду износи свега 4,4% укупних СДИ Србије у 2018. години, што је показује да овај сектор није привлачан за стране инвеститоре.

Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора није на задовољавајућем нивоу и неопходна су даља улагања у нове тракторе, специјализоване пољопривредне машине, системе за наводњавање и изградњу и опремање објеката. Саветодавне пољопривредне институције и службе су углавном окренуте ка научно-истраживачком раду, али не и на имплементацији иновација у пракси, што не доприноси технолошкој модернизацији пољопривреде.

Лош економски положај руралног становништва, као и неповољни инфраструктурни услови руралних подручја, узрок су иселјавања млађих категорија становништва, те „одумирања” сеоског становништва (од 2002. до 2011. године сеоско становништво је смањено за више од 300 хиљада, односно за 10,9%)⁹, чија је просечна старост 43,6 година. Подршка младима у руралном подручју је мера руралног развоја, за коју постоји велико интересовање. Са имплементацијом ове мере кренуло се 2017. године, када је подржано 666 пројеката, за чију реализацију је исплаћено 453 мил. РСД, као бесповратна подршка. У 2018. години реализовано је 486 пројеката уз бесповратну подршку од 494 мил. РСД, али је неопходно радити на достизању још ефикаснијих резултата.

Учешће наводњаваних површина је ниско (око 3% укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта), али је у току изградња система за наводњавање који ће се обезбедити наводњавање 47.954 ha додатних површина пољопривредног земљишта. Планира се почетак реализације још 18 пројеката на подручју Бачке, Баната и Срема којима ће се обезбедити услови за наводњавање додатних 57.248 ha површина пољопривредног земљишта, као и пројекта изградње хидромелиорационих система на подручју Чачка, Тополе, Параћина и Панчевачког рита. Подршка инвестицијама у физичку имовину пољопривредних газдинстава, која има за циљ да допринесе повећању конкурентности пољопривредног сектора усмерена је и на повећање површина које се наводњавају. Набавка система за наводњавање је подржана кроз националне мере подршке руралном развоју и кроз ИПАРД програм.

Тржишни ланац на домаћем тржишту је веома фрагментисан и недовољно организован, како у области производње, тако и у делу прераде, са очигледним дефицитом органа и организација за пружање адекватне логистичке подршке и као такав, представља кочницу даљем расту конкурентности пољопривредног и прехранбеног сектора. Формирање ефикасног тржишног ланца укључује широк спектар нових производа, услуга и учесника, што треба да допринесе јачању и ефикасности сектора пољопривреде, као и његовој способности да тржишту испоручи квалитетну и безбедну храну за потрошаче.

Поред суша, и друге временске непогоде стварају проблеме произвођачима, услед недовољно ефикасних механизма за борбу против истих, што умањује приносе у односу на потенцијале.

Осигурања у пољопривреди нису пракса као у другим деловима Европе, имајући у виду, с једне стране, чињеницу да цену осигурања од временских непогода одређује ризик који је по

⁹ Извор: „Популација Србије почетком 21. века“, В. Никитовић, РЗС

правилу висок, а с друге стране економску снагу пољопривредних произвођача. Да би се смањиле штете које настају услед елементарних непогода, Влада субвенционира премије осигурања. Обим одређених средстава за ову меру се годинама повећавао. Број осигураних газдинстава је порастао од 2006. године са 2.594 на 22.413 поднетих захтева (21.467 захтева за осигурање биљне производње, односно 946 захтева за осигурање животиња) у 2018. години када је исплаћено преко 680 мил. РСД.

Аграрни буџет за 2019. годину је повећан за 17% у односу на 2018. годину, како би се потенцијал максимизирао и инфраструктурни капацитети подигли. Издвајања за субвенције у пољопривреди, (које чине 80% укупног буџета) повећана су за 21% у 2019. у односу на лане. Као приоритети издвојени су развој система за наводњавање, отварање лабораторије за контролу безбедности хране и националне референтне лабораторије за контролу млека (отпочела са радом почетком 2019. године).

Трошкови подношења захтева пољопривредника за подстицаје су високи. Пољопривредници који морају бити уписани у Регистар пољопривредних газдинстава (РПГ) како би могли да конкуришу. Тренутно је у РПГ-у уписано око 450.000 пољопривредних газдинстава, од чега је око 390.000 активно, односно може да конкурише за подстицаје у пољопривреди. Анализа поступака везаних за РПГ показала је да за подношење једног захтева пољопривредници утроше око 4,5 сати и око 1.300 РСД на име такси. На годишњем нивоу, процедуре све пољопривреднике коштају око 2 мил. евра.

Због недовољног броја пријава за ИПАРД подршку која је доступна две године, потребно је додатно ангажовање кроз два правца: подстицање пољопривредних субјеката на дугорочно планирање и улагање (како би привредни субјекти, који су сада на граници услова за ову врсту финансирања, могли што пре да користе ИПАРД средства) и стимулисање приватног услужног сектора (како би се подигли капацитети стручног особља које може да пружа услуге припреме конкурсне документације). Извршена је трећа измена ИПАРД програма током 2019. године, која је прихваћена од стране Европске комисије, тако да су поједностављене процедуре за спровођење програма и уведена два нова сектора (сектор производње и прераде јаја и сектор производње и прерада гроздја). **Расписано је укупно седам јавних позива за ИПАРД подршку: пристигло је укупно 736 захтева вредности 132 мил. евра, а захтевани износ подршке је 76 мил. евра.** Пољопривредницима је омогућена подршка за набавку нове механизације и опреме, набавку нових трактора, изградњу и опремање објеката, складишних капацитета, опремање прерадних капацитета, као и подршка инвестицијама у обновљиве изворе енергије.

Највећи део пољопривредних субјеката ради самостално, без тенденције ка удруживању, углавном због недостатка квалитетног менаџмента, односно механизма којима ефикасно и једнако могу бити у улози заступања заједничких пословних интереса. Организован наступ пољопривредних произвођача на тржишту, као и квалитетнији, ефикаснији и профитабилнији рад задруга, омогућен је Законом о задругама („Сл. гласник РС”, бр. 112/2015), којим се решавају питања имовинско-правних односа оснивача, власништво над задружном имовином, као и начин управљања. **Удруживањем се значајно повећавају могућности за развој прерађивачке индустрије,** чиме се затвара циклус производње и повећава количина производа веће тржишне вредности.

Трговина пољопривредно-прехрамбеним производима базирана је углавном на размени примарних пољопривредних производа, са учешћем од 40% у структури извоза пољопривредних и прехрамбених производа за период јануар-јун 2019. (учешће прерађених пољопривредних производа износи око 59%, док је учешће риба и производа рибарства у структури извоза веома мало, испод 1%). Извоз је у поменутом периоду већи за 14,9% мг. Неопходна је подршка инвестицијама у развој пољопривредне производње у секторима где Србија има компаративне предности, као што су сектори производње поврћа, воћа, сточарства, а посебно кроз системе где ти производи добијају додатну вредност, као што је органска производња, производња традиционалних и производа са географским пореклом.

Обарање откупних цена примарних пољопривредних производа приметно је у последње три године, (пре свега у сектору производње јагодичастог воћа, услед немогућности адекватног складиштења и чувања). Цене у великој мери контролишу откупљивачи који посредују између пољопривредника и индустрије.

Након опоравка и узлазног тренда индустријске производње од 2015. године, **индустријска производња почиње да успорава у другој половини 2018. године (укупан међугодишњи раст индустрије у 2018. износи 1,3%, а прерађивачке 1,9%), а у првих осам месеци 2019. године бележи пад од -1,0% мг (прерађивачка -1,4%).** Лошији резултати су постигнути, превасходно због базног ефекта код пољопривреде (као сировинске базе за прехранбену индустрију), успоравања раста зоне евра, уведених квота на извоз челика у ЕУ и такси на производе који се испоручују на АП Косово и Метохију.

Учешће индустрије у стварању укупног БДВ последњих година расте (пре свега због опоравка прерађивачке индустрије) међутим, у 2018. бележи благи пад и износи 23,8%. **Опоравку индустрије допринеле су и СДИ** у овај сектор (26,5% укупних СДИ у 2018.). Запосленост прерађивачке индустрије повећана је за 3,6% мг (15.662 лица) у периоду I-VIII 2019. године, што представља 35,5% укупног повећања регистроване запослености.

Извоз укупне индустрије бележи раст од 5,9% мг у периоду I-VIII 2019. године (прерађивачка индустрија 6,2% и чини 91,6% укупног робног извоза), а увоз укупне индустрије у истом периоду расте 8,8% мг (прерађивачка индустрија 9,5%). Извоз прерађивачке индустрије је имао динамичан и производно диверсификован раст претходних година (11,6% у 2016, 13,6% и 2017. и 9,1% у 2018. години), а 21 од 23 области прерађивачке индустрије бележи раст извоза у 2018. години. Успоравање раста извоза прерађивачке индустрије у 2019. првенствено је последица успоравања екстерне тражње. Ипак, мањак институционалне подршке за индустријску производњу која не загађује животну средину води ка неодрживом расту и стварању производне структуре која неће моћи да одговори међународној тражњи.

Ограничени трансфер знања између академске заједнице и сектора индустрије, кочи потенцијални технолошки развој, што за последицу има низак ниво специјализације производа и слабију извозну структуру. **Недовољна повезаност индустријске, образовне и иновационе политике** огледа се у смањеном учешћу високо технолошких индустрија у БДВ прерађивачке индустрије за 2,8 пп у периоду 2009-2016. (са 7,2% на 4,4%). Према индикатору раста иновативних компанија Србија заузима 83. позицију од 141 земље (Извештај о глобалној конкурентности за 2019, Светског економског форума). Виши степен дигитализације производних процеса, као и примена иновација из области дигиталних и дисруптивних технологија у индустрији су неопходни за побољшање конкурентности овог сектора.

Како **мере индустријске политике** у претходном периоду **нису биле довољно фокусиране на кључне компаративне предности и потребе привреде,** у припреми је нова индустријска политика Србије која ће бити усмерена на стварање услова за трансформисање постојеће привреде у економију знања и иновација, кроз побољшање пословног окружења, подршку предузетништву и иновацијама, као и развој перспективних индустријских грана које одговарају захтевима заштите животне средине. У току је припрема Стратегије индустријског развоја Републике Србије 2021-2030. године, која се базира на смерницама Комуникације Европске комисије из септембра 2017. године и заснива се на сету хоризонталних мера у четири области: оснаживање људских капацитета, дигитализација и иновације, инвестиције и међународна димензија и циркуларна економија. Полазна тачка Стратегије је јавно-приватни дијалог, као континуирана размена информација са свим релевантним заинтересованим странама у свим фазама процеса израде Стратегије, а што ће се наставити и приликом њене имплементације и евалуације. Налази до којих се дошло у процесу предузетничког откривања за потребе израде стратегије паметне специјализације биће подржани мерама будуће индустријске политике.

Изазов у софтверској индустрији је развој сопствених производа, који повећавају снагу

читаве економије. Тренутно, највећи број програмера у Србији ради на развоју софтвера за иностранство по „*outsourcing*“ моделу, што значи да извозимо знање као сировину, а не производе. У овом домену треба поменути и значај даљег развоја нових технологија као што су роботика, виртуелна реалност, биотехнологија и вештачка интелигенција.

Креативне индустрије, као што је и филмска односно аудиовизуелна индустрија, изузетно су жив сегмент привреде Србије. Креативни сектор је имао удео у стварању БДВ-а од 3,1% и запошљавао око 58.000 људи (учешће од 2,6% укупне запослености, а раст од 0,3% просечно годишње) у 2016. години (извор: Привредна комора Србије).

Највећи допринос расту БДП потекао је од веће активности у услужним секторима, која је, збирно посматрано, повећана за око 4% у последње три године. У првом кварталу 2019. године значајан међугодишњи реални раст БДВ забележен је у сектору трговине на велико и мало и поправке моторних возила, саобраћаја и складиштења и услуга смештаја и исхране 5,8% и сектору информисања и комуникација, 4,9%. Настављена су повољна кретања у првих шест месеци 2019. године у сектору трговине (раст промета од 8,5% мг) и сектору услуга смештаја и исхране (раст броја долазака и ноћења туриста око 5,5% мг). На већу активност у услужним секторима указује и наставак раста запослености у 2018. за 15.000 у односу на претходну годину.

И поред **двоструког раста суфицита (нето извоза) услуга у 2018.** (1.092 мил. евра) у односу на 2014. годину (465 мил. евра), **учешће суфицита услуга у БДП-у је и даље на релативно скромном нивоу од 2,6% у 2018.** (повећање за 1,4 пп у односу на 2014. годину). **Структура извоза по врстама услуга не мења се у последњем трогодишњем периоду,** а доминантне су четири групе услуга: туризам, транспорт, ИТ услуге (телекомуникационе, компјутерске и информацијске услуге) и пословне услуге, са просечним учешћем од око 85%. Високе годишње стопе раста извоза ИТ услуга (у просеку 30% у периоду 2015-2018. године) и повећано учешће у укупном извозу услуга за 6,1 пп (са 12,8% у 2014. на 18,9% у 2018. години) указују на потенцијал овог сектора као једне од најздравијих грана привреде.

Недостатак вештина и знања је уочен као једна од главних препрека развоју сложенијих услуга тј. услуга са већом додатом вредношћу. Сектор услуга чини више од 50% БДП-а Србије у 2017. години, при чему су услуге засноване на знању (*knowledge-intensive services*) учествовале са свега 23% у БДП-у (36,5% у ЕУ-28 у 2015), док су услуге које не захтевају посебне вештине и знања (*less knowledge-intensive services*) створиле 25,9% БДП-а (29,5% у ЕУ-28). Већина хоризонталних мера и реформи које се спроводе у другим областима, утицаће и на боље функционисање сектора услуга, будући да услуге чине велики део привреде.

Е-трговина још увек није довољно заступљена, између осталих разлога, због недовољног раста броја домаћих корисника ИКТ-а, али и услед релативно високих накнада за услуге плаћања преко интернета које су резултат недовољне конкуренције у области пружања тих услуга. Поручивање/куповину путем интернета у Србији је обавило тек 45,5% корисника интернета у 2018. (60% у ЕУ-28). Као разлог недовољног поверења у овај вид трговине се наводи немогућност физичког увида у карактеристике производа. Усвајањем Закона о електронском документу, електронскох идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању крајем 2017. („Сл. гласник РС“, бр. 94/17) стекли су се неопходни предуслови за бржи развој е-трговине. Нови Закон о трговини и измене Закона о електронској трговини, усвојени у јулу 2019. године („Сл. гласник РС“, бр. 52/19), омогућиће значајно унапређивање е-трговине, посебно у правцу развоја интернет купопродаје. Приметан је раст броја куповине роба и услуга платним картицама и електронским новцем, на домаћим и иностраним интернет сајтовима¹⁰, тако да је у 2018. извршено преко 7,7 милиона трансакција што је повећање за 55% у односу на 2017. годину када је извршено скоро 5 милиона трансакција. Настављене су позитивне тенденције и у првом кварталу 2019. године (2,7 милиона трансакција, што је раст од 67% мг). **Смањене су међубанкарске накнаде као један од**

¹⁰ Извор НБС; уколико је продаја на тим интернет сајтовима извршена у следећим валутама RSD, EUR, USD, GBP, CHF.

најзначајнијих генератора трошкова код картичних плаћања. Законом о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица („Сл. гласник РС“, бр. 44/2018) који се примењује од децембра 2018. омогућен је основ за смањење трошкова прихватања платних картица и, на основу тога, повећање броја продајних места на којима је могуће платити робу и услуге платном картицом, што подразумева и продајна места на интернету. Овим законом смањена је висина међубанкарских накнада за шест пута у односу на период пре доношења закона и сада је на нивоу међубанкарске накнаде у ЕУ (0,2% висине трансакције за дебитне и 0,3% висине трансакције за кредитне картице). **Повећао се и укупан број виртуелних продајних места**, тако да је у 2018. било укупно 741 виртуелно продајно место (652 у 2017. години), а у првом кварталу 2019. чак 899 виртуелних продајних места. Такође, **платни систем за инстант плаћања пуштен је у рад у октобру 2018. године**, а планирано је да се овај вид безготовинских плаћања (доступан корисницима у режиму 24/7/365) омогући на продајним местима трговаца, укључујући и њихова виртуелна продајна места, што ће омогућити грађанима и трговцима још један савремен и сигуран начин плаћања на интернету. Погодности које инстант плаћања имају у односу на картична плаћања огледају се у нижим трошковима процесирања и тренутном преносу и расположивости новчаних средстава на рачуну трговца.

Стабилан тренд раста броја туриста Србија бележи већ годинама. Укупан број долазака страних туриста бележи годишњи раст од 14,2% мг, а укупан број ноћења 15,2% мг у 2018. години, што је резултирало и повећањем девизног прилива од туризма. Девизни прилив од туризма у Србији износио је 1,32 млрд. евра у 2018. години, што је раст од 11,6% мг (углавном су то појединачни туристички аранжмани, док пословни туризам учествује у девизном приливу са свега 1,4%). Степен искоришћености смештајних капацитета Србије (21,5%) је испод просека ЕУ-28 (27,1%) у 2017. За привлачење већег броја страних туриста потребна је већа ваздушна и копнена доступност. Проблем је и недостатак категоризације туристичке инфраструктуре усклађене са међународно признатим стандардима квалитета.

Потенцијал за развој здравственог туризма постоји, али је слабо искоришћен. Трошкови у вези са здравственом негом у Србији чине тек 2,7% девизног прилива од туризма у 2018. (процена је да се у Европи годишње оствари око 200 милиона туристичких путовања мотивисаних здрављем, а потроши се преко 115 млрд. евра). Кроз пројекат здравственог туризма у Србији који је започео у октобру 2018. године, сертификат да може да се бави здравственим туризмом за сада је добило 60 приватних ординација и клиника. **За развој и модернизацију бањских лечилишта у Србији изазов је системско усмеравање и унапређење здравственог туризма**, како би бање постале не само модерни здравствено-рекреативни, већ и профитабилни центри. Решавање имовинско-правних питања је предуслов за приватизацију или успостављање јавно-приватних партнерстава у бањама.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ КРОЗ РАЗВОЈ РУРАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ, УРЕЂЕЊЕ ЗЕМЉИШТА И УРЕЂЕЊЕ ТРЖИШТА И КВАЛИТЕТА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА

1. Опис структурне реформе

Мера 1. Унапређење руралне инфраструктуре

Развој руралне инфраструктуре у виду изградње локалних путева, електро мреже, водовода, као и постројења за очување животне средине (објекти за прераду отпадних вода или депоније за одлагање отпада), треба да допринесе већем степену развијености руралних подручја и повећању броја производних и прерадних капацитета који испуњавају стандарде у области животне средине. Корисници наведене мере су јединице локалних самоуправа (општине и градови) које стварају услове за унапређење конкурентности домаћих пољопривредних произвођача и прерађивача. Мера је у складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју и Стратегијом пољопривреде и руралног развоја РС 2014-2024.

Мера 2. Комасација

Због изражене потребе за комасацијом и ефикаснијим спровођењем поступка комасације услед уситњености парцела и распарчаности поседа пољопривредних произвођача, до чега је дошло првенствено наслеђивањем и спровођењем поступка реституције, створила се потреба за доношењем посебног закона који би регулисао ову област, како би се олакшала комуникација између релевантних органа и институција у погледу размене података и других видова сарадње.

Мера 3. Уређење тржишта пољопривредних производа

Законски оквир о уређењу тржишта пољопривредних производа треба на јединствен начин да регулише тржишта по секторима (са акцентом на увођење стандарда у производњи), омогући формирање произвођачких организација, као и да омогући и подстакне уговорно повезивање свих актера у тржишном ланцу. На тај начин повећала би се сигурност у пољопривредној производњи, стандардизација производње, као и њено укрупњавање кроз формирање произвођачких организација.

Мера 4. Уређење квалитета пољопривредних производа

Доношењем Закона о шемама квалитета за пољопривредне и прехранбене производе успоставиће се систем заштите ознака географског порекла и ознаке гарантовано традиционални специјалитет који је једнак европском, што ће омогућити нашим произвођачима да своје производе са заштићеним ознакама географског порекла заштите и на нивоу ЕУ. Такође, успоставиће се ефикаснији систем контроле квалитета производа са заштићеним географским пореклом, а биће омогућено и развијање националних шема квалитета. Наведена мера је у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја РС 2014-2024.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1.1	Припрема правилника за спровођење мере унапређење руралне инфраструктуре												
1.2	Обука запослених који ће спроводити меру												
1.3	Спровођење јавног позива												
2.1	Доношење Закона о комасацији и Закона о изменама и допунама Закона о пољопривредном земљишту												
2.2	Припрема и усвајање правилника којим ће се регулисати сарадња између органа, у смислу утврђивања надлежности појединих органа у овом поступку, размене података и њихове доступности												
2.3	Спровођење пилот комасација у зависности од расположивих средстава и заинтересованости учесника												
3.1	Доношење Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа и												
3.2	Усвајање подзаконских аката												
4.1	Доношење Закона о шемама квалитета за пољопривредне и прехранбене производе												
4.2	Усвајање подзаконских аката												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
БДВ пољопривреде (извор РЗС Економски рачуни пољопривреде) Вредност уланчане мере обима, референтна 2010, у млрд евра. Средњи курс НБС: 118,3 БДВ	2,1 млрд. евра (2018)		2,7 млрд. евра (2022)
Обучени запослени у Сектору за рурални развој и Управи за аграрна плаћања	0 (2019)	10 запослених (2020)	
Број одобрених пројеката за меру унапређење руралне инфраструктуре	0 пројеката (2020)	20 одобрених захтева (2021)	10 реализованих захтева (2022)
Број пилот поступака комасације			5 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Стварање услова за повећање инвестиција у руралним подручјима, унапредиће конкурентност пољопривредних произвођача и прерађивача, као и квалитет живота у руралним подручјима. Рурална инфраструктура води ка бољој повезаности руралних подручја са великим градским центрима, што омогућава лакши и бржи приступ тржишту и унапређење тржишног ланца у свим његовим сегментима. Унапређена енергетска мрежа допринеће унапређењу прерадних погона и отварању нових складишних и прерадних капацитета. Унапређени прерадни капацитети отварају могућност за повећање примарне пољопривредне производње која треба да буде одржива база за функционисање прерађивачких погона. Све наведено омогућиће остваривање већих вредности БДВ сектора пољопривреде. Комасација ће не само груписати економски неповољно обликовано земљиште, већ ће омогућити и уређења путева, саобраћајница, система за наводњавање и одводњавање и других заједничких објеката. Унапређењем тржишног ланца у свим његовим сегментима, формираће се ефикасан систем веза у производном ланцу, који ће гарантовати и промовисати најбоље производне праксе и омогућити ефикасно управљање производима. Развијање шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе омогућиће нашим произвођачима да своје производе са заштитеним ознакама географског порекла заштите и на нивоу ЕУ. То ће додатно подстаћи нове произвођаче да уђу у систем шема квалитета и да се удружују, што директно утиче на повећање производње која је конкурентна на домаћем и на страном тржишту.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Мере за унапређење конкурентности привреде индиректно утичу на запосленост и смањење сиромаштва локалног становништва, кроз развој производних капацитета, подршку инвестирању, развој и унапређење тржишног ланца, стандардизацију производње и прераде, удруживање и др. мере имају неутралан утицај на родни аспект.

6. Очекивани утицај на животну средину

Стабилно снабдевање електричном енергијом и водом, изградња и реконструкција путне мреже код укрупњавања катастарских парцела (кретање пољопривредне механизације алтернативним путевима је у пракси доводило до смањења квалитета земљишта услед поремећаја природних функција земљишта) као и изградња постојења за пречишћавање отпадних вода и депонија за отпад позитивно утичу на све аспекте животне средине (квалитет воде, ваздуха, земљишта, управљање отпадом, енергетску ефикасност, здравље људи).

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Потенцијално мали број корисника са припремљеним квалитетним пројектима за меру унапређење руралне инфраструктуре	Средња	Континуирана едукација и експертска подршка корисницима да припреме адекватне пројекте
Време потребно за усвајање Закона	Ниска	Спровођење јавних расправа, округлих столова и др. начинима за обавештавање заинтересованих страна
Решавање имовинско правних односа и сложеност поступака њиховог решавања у случају комасације	Висока	Набавка сервера и развој мрежне инфраструктуре којом би се убрзала размена података и увид у имовинске податке учесника комасације између релевантних органа (Републички геодетски завод, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и др. релевантних органа и институција)
Необезбеђена средства из буџета РС за спровођење комасације у делу који се односи на: радове који прате пилот комасације, набавку софтвера и друге опреме неопходне за брзу размену информација	Средња	Одређена средства у буџету Републике Србије за време трајања реформе
Недовољан број службеника у Управи за пољопривредно земљиште	Средња	Запошљавање лица различитих образовних профила, због сложености самог поступка комасације.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: УНАПРЕЂЕЊЕ ВОЂЕЊА РЕГИСТРА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА И ОДОБРАВАЊА НАЦИОНАЛНИХ ПОДСТИЦАЈА У ПОЉОПРИВРЕДИ КРОЗ РАЗВОЈ ПОРТАЛА е-АГРАР

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева оптимизацију и дигитализацију поступака подношења и обраде захтева за упис у Регистар пољопривредних газдинстава (РПГ) и националних одобравања подстицаја у пољопривреди. РПГ као интегрални део еАграр ИТ система, представља један од три стуба Интегрисаног систем управљања и контроле (Integrated Administration and Control System (IACS)) - ИАКС који ће Србија развити у процесу интеграција са ЕУ и кроз које ће се вршити одобравање свих подстицаја из фондова ЕУ.

На еАграр-у сваки пољопривредник уређује налог свог газдинства, преко којег ће се регистровати у РПГ-у, подносити све захтеве за измене, али и све захтеве за подстицаје, и у сваком тренутку ће имати увид у то шта се дешава са поднетим захтевима.

еАграр ДМС (*document management system*) ће у великој мери омогућити аутоматизацију обраде захтева, што ће убрзати процес обраде са крајњим резултатом бржих исплата подстицаја пољопривредницима. ИТ решењем еАграр-а увезаће се око 20 јавних регистара, чиме ће се: омогућити размена података између институција на дневном нивоу, смањити трошкови подношења захтева, аутоматизовати део процеса обраде захтева и омогућити благовремено извештавање ка доносиоцима јавних политика.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Измена Закона о пољопривреди и руралном развоју и доношење потребних правилника												

	који ће уредити дигиталне процедуре уписа у РПГ и одобравања националних подстицаја												
2	Финализација ИТ спецификације за израду софтвера еАграр-а, избор извођача и израда софтвера која укључује и тестну фазу												
3	Успостављање сервисних центара/ангажовање стручних лица за помоћ пољопривредницима на локалу												
4	Обука обрађивача захтева/службеника у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управи за аграрна плаћања и сервисних центара/стручних лица ангажованих за помоћ пољопривредницима												
5	Обука пољопривредника у свих 145 јединица локалне самоуправе и припрема едукативног и промотивног материјала за пољопривреднике												
6	Менторинг посете сервисним центрима и пољопривредницима у циљу помоћи у коришћењу ИТ софтвера и разјашњења правног оквира												
7	Успостављање позивног центра за помоћ у подношењу захтева кроз еАграр ИТ систем												
8	Пружање помоћи у коришћењу еАграр ИТ система кроз позивни центар												
9	Анализа функционисања ИТ решења еАграр-а												
10	Дораде ИТ решења еАграр-а по резултатима анализе												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (година)
Трошак подношења једног захтева (смањење трошкова подношења захтева за 85%)	1.300 (2018)		195 (2022)
Изменењен Закон о пољопривреди и руралном развоју. Донети подзаконски акти.	0 (2020)	/	2 (2021)
Успостављени сервисни центри/ангажована стручна лица за помоћ пољопривредницима	0 (2020)	/	≥ 100 (2021)
Број обучених обрађивача захтева	0 (2020)	200 (2020)	600 (2021)
Број организованих обука и инфо дана за пољопривреднике	0 (2020)	/	150 (2021)
Број обучених пољопривредника	0 (2020)	/	5.000 (2021)
Број обучених службеника у сервисним центрима/стручних лица	0 (2020)	100 (2020)	200 (2021)
Број одговорених питања усменим и писменим путем кроз позивни центар	0 (2020)	5.000 (2021)	8.000 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Иако и Управа за трезор и Управа за аграрна плаћања (УАП) имају софтверска решења, ниједно од њих није увезано са другим јавним регистрима. Обрађивачи захтева ручно проверавају сваки примљен документ и податак, што успорава обраду захтева, те се као крајњи резултат јавља кашњење у исплати подстицаја пољопривредницима и директно утиче на конкурентност пољопривредника на тржишту.

Оптимизацијом и дигитализацијом наведених поступака значајно ће се убрзати подношење и обрада захтева за подстицаје. Ефекти реформе:

- Управа за аграрна плаћања – аутоматизација процеса обраде значајно ће убрзати обраду захтева и убрзати исплату подстицаја пољопривредницима. Капацитети ће се

ослободити за контролу подстицаја.

- Министарство пољопривреде – доступност ажурних и благовремених извештаја потребних за вођење политика у пољопривреди;
- Инспектори – увид у податке из еАграр-а омогућиће инспекторима анализу ризика и бољу контролу на терену;
- Пољопривредници – смањење времена и трошкова за подношење захтева за 85%, могућност увида у све податке о газдинству, затраженим и одобреним подстицајима.

Имајући у виду да је Регистар један од три основна стуба ИАКС система који ће Србија тек развијати у поступку преговора са ЕУ и кроз који ће се вршити обрада и исплата средстава из фондова за пољопривреду ЕУ, врло је важно на прави начин поставити темеље система вођења евиденција о броју пољопривредних газдинстава и њихове активности, а како би се на прави начин водиле политике у овој области.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

У сектору пољопривреде у Србији ради 450.000 запослених, што је око 16% укупно запослених. Велики удео запослених у пољопривреди ради у сивој зони без плаћених доприноса, односно без права на пензију, здравствену заштиту по овом основу и сл. Влада РС сваке године одређује средства у циљу подстицања грађана да се баве пољопривредом.

6. Очекивани утицај на животну средину

Реформа начина уписа у РПГ не доприноси директно заштити животне средине. Међутим, индиректан утицај се огледа у уштеди папира, штампању образаца и сл. Увезивањем више од 20 јавних евиденција/регистара, еАграр између осталог треба да обезбеди административну контролу унакрсне усаглашености са стандардима везаним за заштиту животне средине у пољопривредној производњи.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Немогућност увезивања свих неопходних евиденција и регистара са еАграр-ом	Средња	У припреми функционалне спецификације потребно одрадити дијагностику свих пописаних евиденција и регистара који ће се увезивати са еАграр-ом
Отпор пољопривредника за увођење електронских процедура	Висока	Биће обезбеђена помоћ пољопривредницима у виду сервисних центара на локалу. Подршка пољопривредницима се пружа и кроз обуке, менторинг посете, позивни центар.

5.3.3. Област ПОСЛОВНИ АМБИЈЕНТ И БОРБА ПРОТИВ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ

Анализа главних препрека

Рејтинг Србије је поправљен за 4 позиције на међународној листи Светске банке „*Doing business 2020*“ у односу на претходну годину, и сада се налази на **44. месту** од 190 земаља света. Србија је, уз Хрватску, једина земља у региону¹¹ која је ове године остварила напредак на листи, а већ трећу годину заредом је у Топ 50 земаља на свету по условима пословања. Најбољи пласман Србија има у области *Добијања грађевинских дозвола* - 9. позиција у свету, односно побољшање за 2 места), на шта је у највећој мери утицало увођење система електронског издавања грађевинских дозвола (е-дозвола). Током претходне године постигнут је највећи напредак у области *Заштите мањинских акционара* – напредак за 46 места (37. позиција), услед увођења екстерне ревизије и откривања трансакција повезаних лица, као и

¹¹ Бољу позицију на листи од Србије, од земаља региона имају Северна Македонија (17) и Словенија (37).

захтева за већом корпорацијском транспарентношћу. Такође, у области *Решавања стечаја* – напредак за 8 места (41. позиција) увођење процедуре по којој се од кредитора захтева именовање представника у случају стечаја (коме су доступне информације о финансијском стању дужника) додатно је утицало на напредак, а *Добијање прикључка на електричну мрежу* – напредак за 10 места (94. позиција) је олакшано поузданијим напајањем, услед унапређења и бољег одржавања мреже.

Према **Индексу глобалне конкурентности** (*Global Competitiveness Index*), Србија је заузела **72. место** на листи од 141 земаља у 2019. години, уз пад за 7 места у односу на претходну годину. Иако је остварена вредност индекса глобалне конкурентности у овој години непромењена у односу на претходну, услед напретка који су оствариле поједине привреде, релативна позиција Србије на ранг листи је погоршана. Инвестиције у људски капитал, унапређење институција, капацитета за иновирањем и динамичност пословања обезбеђује најбољу позицију за одупирање негативним трендовима на глобалном нивоу.

Пословно окружење у Србији и даље је оптерећено бројним непотребним трошковима и компликованим административним поступцима за привреду што неповољно утиче на још веће инвестиције и развој и раст МСП сектора. **У децембру 2018. донет је Закон о накнадама за коришћење јавних добара** („Сл.гласник РС“, бр. 95/2018), којим се на једном месту обједињавају све накнаде које се плаћају за коришћење природних богатстава, добара од општег интереса и добара у општој употреби (до сада су ове накнаде биле предмет уређивања у 19 посебних закона). У циљу поједностављења поступака и осталих услова за пословање¹², Влада је усвојила **Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-ПАПИР“** за период 2019-2021. године у јулу 2019. као и **Акциони план за спровођење Програма** са конкретним мерама. Поједностављење и укидање непотребних административних поступака би довело до смањења удела укупних административних трошкова у БДП на 3% до 2020. године. **Административно оптерећење које привредни субјекти у Србији сnose је 3,26% БДП** (према истраживању РСЈП и USAID BER пројекта за 2016. годину), што је за 19,9% мање у односу на 2010. годину (4,07% БДП).

Пристап финансирању МСП из године у годину се побољшава. У прилог томе говоре и подаци Народне банке Србије добијени на бази анкете према којима је стопа раста кредита МСП у 2018. години била око 12%, учешће кредита МСП у укупним кредитима привреди порасло је на 31,2% (са 28,5% у 2015. години), а забележене су и ниже каматне стопе и дужи периоди отплате, уз повећање максималног износа кредита и блаже захтеве у погледу колатерала. Кључни утицај на снижавање каматне стопе има ублажавање монетарне политике, ниске каматне стопе у међународном окружењу, смањење премије ризика земље и повећана конкуренција међу банкама. **Правни оквир у области финансијских услуга унапређен је** доношењем Закона о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом („Сл.гласник РС“, бр. 73/2019) и Закона о алтернативним инвестиционим фондовима („Сл.гласник РС“, бр. 73/2019), којима се омогућавају алтернативни извори финансирања¹³.

Обим сиве економије у Србији је снижен према резултатима приказаним у најновијој студији¹⁴ у периоду 2012-2017. Сива економија је смањена на 15,4% БДП у 2017. години са 21,2% у 2012. у погледу промета производа и исплате зарада код регистрованих привредних субјеката. Напори у борби против неформалног пословања, кроз ефикасно и организовано поступање инспекцијских органа и Пореске управе, дају резултате који се огледају кроз **раст укупних пореских прихода реално за 4%**, и то свих најзначајнијих категорија: доприноса (7,1%), ПДВ (2,2%), акциза (1,6%) и пореза на доходак грађана (4,8%) у 2018. години. Значајан

¹² До сада је кроз спровођење пројекта „е-Папир“ израђено 1.233 препорука за оптимизацију (поједностављење и/или укидање и дигитализацију) поступака од којих су три добила законодавни оквир односно чија је примена почела 1. јануара 2019. године (укидање обавезе попуњавања МУН и М4 обрасца и укидање маркице за брашно), при чему је укупна годишња уштеда за привреду процењена на 3,5 млрд. РСД.

¹³ Препорука 4. ЕКОФИН Савета из маја 2019. године: „Усвојити посебне законе о алтернативним инвестиционим фондовима (*investment vehicles*).“

¹⁴ Извор: Сива економија у Србији 2017, Процена обима, карактеристике учесника и детерминанте, НАЛЕД.

утицај на раст укупних пореских прихода, у апсолутном износу, остварен је по основу повећања прихода од доприноса за обавезно социјално осигурање (све организације обавезног социјалног осигурања су наплатиле виши износ доприноса, а пре свега Фонд ПИО). Инспекторат за рад је у поступку инспекцијског надзора (70.122, 31% више него 2017.) у 2018. години забележио 17.026 непријављених радника (24% мање него 2017), након чега је 13.869 лица пријављено на социјално осигурање (82% укупног броја). Највише ових лица затечено је код послодаваца у делатности услуга смештаја и исхране, трговине, грађевинарства, производње текстила, коже и обуће, производње прехранбених производа. Откривено је 939 нерегистрованих субјеката контролом пословања привредних субјеката, након чега су се ови субјекти уписали у регистар Агенције за привредне регистре.

Кључан чинилац у процесу повећања буџетских прихода и унапређења управљања јавним финансијама представља **реформа Пореске управе** која је у току. Важан део реформе представља **дигитално пословање**, па тако порески обвезници од 1. јануара 2018. године за све приходе које администрира Пореска управа могу да поднесу електронске пореске пријаве, преко **портала Е-порези**. Порески обвезници такође могу на порталу Е-порези да провере стање својих пореских картица, а од 1. марта 2019. године да добију и електронско уверење о измирењу пореских обавеза.

Влада РС прогласила је **2017. и 2018. за године борбе против сиве економије**, док је у априлу 2019. усвојен **Национални програм за сузбијање сиве економије за период 2019/2020. године** са Акционим планом за спровођење, који представља ревизију претходног Програма из 2015. године. Овим документом предвиђено је даље унапређење рада инспекцијских органа, оштрија казнена политика и ефикаснија наплата пореских прихода. У јулу 2019. године покренут је јединствени информациони систем **Е-инспектор**, којим ће бити увезане 43 инспекцијске службе, чиме ће се додатно повећати ефикасност надзора услед далеко боље координације служби, а до краја 2019. предвиђено је и **оснивање контакт центра за пријављивање сиве економије**. Израђен је и усвојен трогодишњи акциони план за запошљавање инспектора којим се предвиђа запошљавање 784 инспектора, а до краја 2019. планира се запошљавање 280 нових инспектора у различитим инспекцијама. Међутим, просечан број инспектора и даље је скоро 4 пута мањи од просека ЕУ.

Успостављање ажурног катастра непокретности у реалном времену је претпоставка да се побољша ефикасност пословања и скрате процедуре потребне за упис права својине у катастар. Процес дигитализације катастра у Србији започет је крајем 2017. године. Доношењем **Закона о поступку уписа у катастар непокретности и водова** („Сл.гласник РС“, бр. 41/2018) прописане су обавезе за јавне бележнике, јавне извршитеље, судове, државне органе, органе јединица локалне самоуправе и друге субјекте, који у оквиру своје законом уврђене надлежности доносе одлуке, састављају или потврђују исправе које представљају правни основ за упис, да исте доставе служби за катастар непокретности ради провођења промена у катастру. Рокови за доставу исправа по службеној дужности су краћи, као и рокови у којима катастар поступа. Подношење захтева за упис у катастар се одвија преко **Е-шалтера**, у дигиталном облику. Јавни бележници и судови достављају пореске пријаве РГЗ ради даљег достављања Пореској управи и пореским администарцијама локалне самоуправе. На овај начин се број процедура смањио са постојећих 6 на 2 процедуре. Ефикасност и ажурност катастра непокретности, поједностављење и убрзавање процедура уписа имаће позитиван ефекат на побољшање позиције Србије на ранг листи Светске банке о условима пословања.

Опорезивање непокретности представља значајан део пореског система многих развијених привреда, нарочито у смислу обезбеђивања прихода за јединице локалне самоуправе, под чијом је контролом. Србија тренутно убира много мање ових пореза у односу на просек земаља ОЕЦД-а. Постоје докази да општине не убиру сав приход из овог извора, што им закон омогућава, услед избегавања плаћања пореза и немогућности ефективног опорезивања непокретности у складу са тржишним вредностима. **Унапређење опорезивања непокретности** би пружило значајан допринос фискалној стабилности. Србија такође заостаје

за другим земљама у развоју капацитета за процену вредности, а нарочито усвајања међународно признатих стандарда и образовања проценитеља.

Не постоји јединствен регистар адреса на територији Србије, што отежава достављање предмета и докумената грађанима на кућну адресу (на пр. здравствене картице). Више од 3 милиона грађана има пријављено пребивалиште у улицама без одређеног кућног броја, од чега је око 2,7 милиона грађана пријављено на адресама за које није одређен ни назив улице - познато као „нема улице бб“ (извор МУП). Највећи број општина и градова поступак давања назива улица спроводи нередовно, због различитог тумачења прописа али и неажурности у раду. Велики број државних и локалних органа и служби, због овакве праксе, креирао је интерне регистре адреса како би могли да комуницирају са странкама, па се у различитим евиденцијама за исто физичко или правно лице могу појавити различите адресе.

Економија Србије је тренутно највећим делом линеарна, а ефикасност употребе ресурса је ниска. Концепт циркуларне економије подразумева ефикасно коришћење ресурса уз иновативни дизајн, поврат свега што се може поново искористити и максимално коришћење обновљивих извора енергије. Циркуларна економија подразумева потпуну промену система у целом ланцу вредности, од начина дизајнирања производа до нових пословних и тржишних модела, нових начина претварања отпада у ресурсе, значајније коришћење обновљивих извора енергије и повећање енергетске ефикасности, спровођење зелених јавних набавки, промене у начину понашања потрошача и друго. Република Србија је у обавези да снажно повећа инвестиције у област заштите животне средине, а процењено је да је потребно инвестирати око 8,5 млрд. евра у наредних десет година. Са постојећих 0,3-0,4% БДП-а потребно је повећати издвајања на најмање 1,2-1,4% БДП-а, како би се испунили прописани стандарди у овој области.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 7: ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ И ГИЉОТИНА ПОСТУПАКА ЗА ПОСЛОВАЊЕ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА – „е-ПАПИР”

1. Опис структурне реформе

Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-ПАПИР”, је вишегодишња структурна реформа за унапређење пословног окружења у Републици Србији, кроз поједностављење, „гиљотину” и дигитализацију поступака и успостављање јединственог јавног регистра административних поступака. Овим се уједно испуњава услов успостављања јединствене електронске контактне тачке (ЈЕКТ), што је обавеза у складу са Директивом о услугама 2006/123/ЕЗ чије је транспоноване предвиђено чланом 59. ССП.

Реформа је дефинисана у бројним документима јавних политика: Стратегији за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020; Стратегији регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама за период 2016-2020; Програму за поједностављење административних поступака и регулативе „е-Папир” за период 2019 - 2021. године.

Реализација реформе је започета 2016. и до сада је направљена база од 2500 поступака са свим информацијама припремљена је методологија за поједностављење поступака и обрачун трошкова за привреду. Укинута су четири поступка којим је остварена уштеда за привреду од 30 мил. евра на годишњем нивоу. У имплементацији су усаглашене препоруке за поједностављење 592 поступка у 24. органа јавне власти (усвојен Акциони план за имплементацију) и започета припрема за дигитализацију првих 27 поступака.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Оптимизација административних поступака												
2	Дигитализација административних поступака												

3	Усвајање и спровођење акционих планова за поједностављење административних поступака												
4	Усвајање закона за успостављање Јединственог регистра административних поступака												
5	Успостављене Регистра												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2016)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (2020)
Удео укупних административних трошкова у БДП-у	3,26%	-	3%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Очекује се смањење административних трошкова за привреду за 15-20%, а на основу анализе и предлога за поједностављење и оптимизацију, као и евентуално укидање најмање 50% најучесталијих и најскупљих административних поступака. Позитиван утицај на конкурентност ће се остварити и успостављањем јединственог Регистра и портала са свим потребним информацијама за привреду у поступцима пред јавном управом чиме се ствара сигурније, транспарентније и предвидљивије пословно окружење. Све потребне информације за пословање доступне на једном месту, омогући ће уштеде у времену и новцу и елиминисаће простор за корупцију.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Очекује се индиректни ефекат на повећање запослености јер ће се смањити трошкови за привреду у погледу административних баријера и остварити уштеде које могу да утичу на отварање нових радних места. Директан утицај на родни аспект се не може очекивати, јер је реформа родно неутрална.

6. Очекивани утицај на животну средину

Оптимизацијом и дигитализацијом административних поступака значајно се смањује употреба докумената у папирном облику, што ће имати позитиван утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Кашњење пројекта за софтверско решење за Регистар и JEKT-у	Средња	Директно подизање Регистра на Порталу е-Управа

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 8: ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОРЕСКЕ УПРАВЕ

1. Опис структурне реформе

Пореска управа је започела свеобухватан процес реформи дефинисан Програмом трансформације у периоду 2015-2020. године. Трансформација Пореске управе и њени циљеви базирани су на потреби за успостављање савремене и ефикасне администрације, стварање простора за лакше и праведније услове пословања пореских обвезника и бољу комуникацију обвезника са Пореском управом.

Акциони план Програма трансформације за период 2018-2023. као и Одлука о основним и споредним активностима Пореске управе усвојени су у децембру 2017. године, чиме се Пореска управа фокусира на основне пореске активности и прву фазу консолидације организационих јединица.

Пројекат модернизације Пореске управе има 4 компоненте:

- I Правно окружење. Ова компонента подразумева уклањање препрека у правном оквиру за обезбеђивање ефикасне управе и унапређење добровољног поштовања пореских прописа.
- II Организација и рад Пореске управе и то пре свега пружање подршке за: реформу функције управљања људским ресурсима, реинжењеринг пословних процеса, спровођење ефикасног система за управљање поштовањем пореских прописа и модернизацију услуга које се пружају пореским обвезницима.
- III Модернизација ИКТ система и управљање евиденцијама - подразумева модернизацију ИКТ система и инфраструктуре, унапређење капацитета за обраду података и решавање проблема папирне архиве.
- IV Управљање променама и управљање пројектом.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Реинжењеринг пословних процеса за увођење међународних добрих пракси у оперативне функције Пореске управе РС												
2	Даљи развој платформе информационих система												
3	Сет активности наведених Планом набавке ТАМП (Пројекта модернизације Пореске управе)												
4	Увођење савременог система за управљање евиденцијама кроз свеобухватни модел управљања информацијама												
5	Припрема за другу фазу консолидације пословне мреже												
6	Набавка система за нову платформу ИКТ												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2015)	Међуреизултат (2018)	Циљна вредност (2022)
Новорегистровани порески обвезници у календарској години %	112,93	104,67	111,99
Раст новооткривених прихода по годинама, %	131,3	151,9	109,2
Степен остварења наплатног задатка, %	103,9	104,2	101,0

4. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење Програма трансформације индиректно утиче на јачање конкурентности домаћих предузећа. Путем аутоматских/електронских, једноставних и бесплатних пореских процедура, администрирање пореских обавеза оставља предузећима више средстава и времена како би могли да се посвете побољшању квалитета производа и услуга, што директно утиче на повећање конкурентности.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Унапређење ефикасности Пореске управе учиниће процес утврђивања и плаћања пореза једноставнијим, предвидљивијим, конзистентнијим и економичнијим, чиме ће се унапредити равноправност учесника на тржишту. Јасна пореска правила охрабрују грађане у намери да започну сопствени посао и на тај начин допринесу повећању запослености и укупног друштвеног раста. Бољом наплатом пореза веће су могућности буџетских издвајања за социјалну заштиту, образовање и здравство. Реформа ће имати подједнак позитиван утицај на

оба пола.

6. Очекивани утицај на животну средину

У склопу припремних радњи за активирање кредитне линије у децембру 2018. године консултант је доставио финални документ „Оквир за заштиту животне средине и социјалног управљања“ (ЕСМФ) у вези са Пројектом „Модернизација Пореске управе“, извршена је процена утицаја на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Кашњење нових законодавних оквира заснованих на ИКТ и потребама реформе Пореске управе, или неприхватање измена за постојеће	Средња	Чвршћа сарадња са Министарством финансија (Фискални сектор) и Канцеларијом за информационе технологије и електронску управу
Недостатак координације/комуникације између државних институција	Средња	Рад на унапређењу координације/комуникације између државних институција, успостављање РГ за трансформацију
Неповерење пореских обвезника услед страха од новина	Средња	Едукација и информисање пореских обвезника од стране Сектора за пружање услуга и едукацију Пореске управе
Недовољно ИТ ресурса и вештина за реализацију реформе	Висока	Повећање броја запослених у ИТ-у, и активнија сарадња са Јединицом за имплементацију стратешких пројеката
Недостатак људских ресурса и знања неопходних за функционисање нове, реформисане Пореске управе	Висока	План да се у 2020. години прими додатни број новозапослених и обучи у функцијама које су декапацитиране

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 9: УНАПРЕЂЕЊЕ ГЕОПРОСТОРНОГ СЕКТОРА КРЕИРАЊЕМ СТРАТЕШКЕ ДИГИТАЛНЕ ПЛАТФОРМЕ КАО ПОДРШКА ИНВЕСТИЦИОНОМ ОДЛУЧИВАЊУ

1. Опис структурне реформе

Креирањем стратешке дигиталне платформе геосектора омогућава се доступност комбинованих сетова података путем веб сервиса, њихова ефикасна, брза и квалитетна размена, што грађанима и привредним субјектима омогућава лакшу идентификацију и комфоран приступ жељеним подацима, пресудним за квалитетно инвестиционо одлучивање.

Реформа обухвата: ажурирање адресног регистра на целој територији Републике Србије, развој регулаторног и стратешког оквира Националне инфраструктуре геопросторних података (НИГП) и унапређење Националне геопросторне платформе кроз доступност нових сетова података и развој сервиса, као и усклађивање и комбиновање података катастра непокретности и органа јединица локалних самоуправа за развој прототипа система масовне процене вредности непокретности. Реформа је директно везана са циљевима утврђеним у Стратегији мера и активности за повећање квалитета услуга у области геопросторних података и уписа права на непокретностима у званичној државној евиденцији – Реформски пут РГЗ-а до 2020. године („Сл. гласник РС“, бр. 8/2017).

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Доношење подзаконских аката из области НИГП-а												
2	Развој и доступност сервиса геопросторних података												

3	Усклађивање, комбиновање и повезивање података катастра непокретности и података из локалних пореских администрација на „пилот” општинама за развој прототипа система масовне процене вредности непокретности												
4	Развој прототипа система масовне процене вредности непокретности и дефинисање процедура на „пилот” општинама												
5	Ажурирање података Адресног регистра на територији РС												
6	Успостављање интероперабилности података Адресног регистра са подацима државних органа, организација и јединица локалне самоуправе												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2018)	Међуреизултат (2019)	Циљна вредност (2022)
Удео пореза на имовину у БДП-у	0,80	/	0,95 (2021)
Усаглашеност података КН и података ЛПА на „пилот” општинама	/	/	100% (2021)
Број ЈЛС у којима је ажуриран Адресни регистар	19 (12%)	71 (45%) (III кв. 2019)	161 (100%) (2020)
Број доступних сервиса НИГП-а	30	37	45
Број доступних сетова података	205	225	250

4. Очекивани утицај на конкурентност

Кроз подстицаје ефикаснијег инвестиционог одлучивања, доступност информација и високо технолошких решења научном сектору и привреди, НИГП индиректно утиче на повећање БДП-а. Развој система масовне процене вредности непокретности подразумева регистрацију свих промета непокретности, развој модела за масовну процену вредности непокретности и прикупљање основних података (увођење у евиденцију) свих непокретности на територији РС. Као директан утицај, очекује се повећање учешћа пореза на имовину у БДП-у, са 0,8% на 0,95%, (2021. године). Уз то, очекује се индиректан утицај на раст БДП-а кроз подршку сектору МСП смањењем цене капитала и олакшавањем добијања инвестиционих зајмова.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Не очекује се ефекат на родни аспект и једнакост. Ефекат на запосленост и смањење сиромаштва је веома индиректан кроз подршку развоја МСП, те се не може са сигурношћу предвидети.

6. Очекивани утицај на животну средину

Успостављање НИГП-а ће олакшати приступ информацијама о животној средини, тако што ће осигурати јавни приступ и уклонити препреке за размену података између органа јавне власти. Омогућена размена података ће допринети бржем реаговању надлежних органа у случајевима елементарних непогода. У области инфраструктуре геопросторних података спроводи се Национална стратегија за апроксимацију у области заштите животне средине за Републику Србију (септембар 2011).

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
-------	-----------------------------------	---

Центар за УПГ није у потпуности кадровски оформљен.	Средња	Накнадно ће се расписати конкурс за попуњавање преосталих радних места, Ангажовање кадрова по основу уговора.
Комуникација са општинском управом и недостатак одговарајућих података неопходних за успешну реализацију пилот пројекта.	Средња	Имплементација катастарске идентификације непокретности у систем локалних пореских администрација.
Ризик за развој прототипа система масовне процене вредности непокретности: комуникација између више ИТ система преко сервиса; условљеност развоја повезаних ИТ система и недовољан капацитет за целокупан развој методологије и система.	Средња	Формирање радне групе и организовање сталног праћења извршавања развојних активности; утврђивање рокова за повезане активности и адекватне обуке за људске ресурсе у различитим областима.
Неблаговремено поступање јединица локалне самоуправе у именовању, доношењу одлуке о називима нових улица и враћању информације РГЗ ради израде Елабората нумерације – пренумерације кућних бројева.	Висока	Сви актери укључени у пројекат дужни су да редовно достављају извештаје РГЗ о тренутном статусу и свом напредовању, као и на посебан захтев Координационог тела за унапређење Адресног регистра које је формирала Влада РС. РГЗ је надлежан за даље достављање обједињеног недељног извештаја Радној групи за праћење реализације пројекта адресног регистра, који се објављује на сајту МДУЛС-а.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 10: УСПОСТАВЉАЊЕ ОДРЖИВОГ СИСТЕМА ФИНАНСИРАЊА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1. Опис структурне реформе

Заштита животне средине, као основна тековина ЕУ, једна је од „најскупљих”, најкомплекснијих и најкомпликованијих поглавља у процесу преговора Србије за приступање ЕУ. Развој ефикасног система финансирања заштите животне средине и економских подстицаја један је од седам општих циљева дефинисаних *Националним програмом заштите животне средине* и представља предуслов за достизање стандарда развијених европских земаља у области заштите животне средине. Ова реформа подразумева успостављање ефикасног финансијског, правног и институционалног оквира који ће обезбедити предвидивост, стабилност и континуитет у инвестирању у заштиту животне средине. У 2019. су започете активности на идентификовању, усаглашавању и утврђивању мера и активности за успостављање одрживог система финансирања у области заштите животне средине. До успостављања одрживог система финансирања, реализација програма и пројеката у сектору заштите животне средине одвијаће се кроз буџетски Зелени фонд.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Идентификовање и утврђивање мера и активности за успостављање одрживог система финансирања програма и пројеката у области заштите животне средине												
2	Спровођење утврђених мера и активности у циљу успостављања институционалног, правног и организационог оквира за одржив систем финансирања у области заштите животне средине												

имплементацију биће дефинисани у преговарачком процесу. Европска унија је од 2015. до 2019. године припремила више докумената како би се чланице припремиле за прелазак са линеарне на циркуларну економију: Програм нулте стопе отпада за Европу, Акциони план за спровођење циркуларне економије, Стратегију за пластику у циркуларној економији и др. У мају 2018. године усвојен је пакет нових директива којима се мењају циљеви у погледу рециклаже комуналног отпада, амбалажног отпада и одлагања отпада. Последња директива која је усвојена у јуну 2019. године односи се на пластику за једнократну употребу и прибор за риболов, који у последње време представљају озбиљан проблем за морске екосистеме.

Како је циркуларна економија мултидисциплинарна тема која повезује многе области, увођење циркуларне економије представља структурну реформу која има за циљ да покрене развој привреде РС уз очување животне средине и здравља људи. Уколико се концепт циркуларне економије уведе у документа јавних политика релевантних области (економија, привреда, енергетика, управљање отпадом, јавне набавке и др.), у наредном периоду може се направити помак у правцу већег запошљавања кроз оснивање микро, малих и средњих предузећа, развоја нових технологија и иновација, смањења загађења и очувања здравља људи, и др.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Припрема и усвајање документа јавне политике за циркуларну економију												
2	Спровођење предвиђених активности у циљу увођења концепта циркуларне економије, у складу са Акционим планом *												

*Финансијска средства за спровођење активности из Акционог плана у 2021. и 2022. биће дефинисана у 2020. години

3. Индикатори резултата

У 2020. години ће се урадити и усвојити документ јавне политике за циркуларну економију који ће дати смернице за увођење концепта циркуларне економије. Кроз Акциони план који је саставни део документа јавне политике, биће дефинисане активности које ће се спроводити у три године (2021-2023), показатељи за праћење и евалуацију дефинисаних циљева, надлежне институције за спровођење активности, потребна средства за реализацију и начини финансирања ових активности.

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (година)
Израђен и усвојен документ јавне политике за циркуларну економију са акционим планом	2020.		2020.
Спроведене активности у циљу увођења концепта циркуларне економије, у складу са Акционим планом	2021.		2022.

4. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење ове структурне реформе утицаће на повећање привредног раста у кратком, средњем и дужем року. Концепт циркуларне економије штеди ресурсе и енергију и подстиче развој бизниса. Примена циркуларне економије доводи до нових инвестиционих улагања у системе за искоришћење отпада као ресурса и, пречишћавање отпадних вода са искоришћењем муља, повећање коришћења обновљивих извора енергије енергије и енергетску ефикасносту, подстичу се зелене јавне набавке и др. Компаније које су прешле са линеарне на циркуларну економију постају конкурентније јер нови начин производње доводи до сировинске и енергетске ефикасности и смањења настајања отпада, што доноси уштеде на дуже стазе.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Очекивано је повећање запошљавања услед развоја циркуларне економије и повећања привредног раста, у зависности од висине јавних улагања потребних за спровођење овог концепта. Послови у циркуларној економији могу да утичу на повећање запошљавања осетљивих група и жена. Крајњи исход ове структурне реформе је побољшање квалитета животне средине и квалитета живота свих грађана, равноправно и жена и мушкараца.

6. Очекивани утицај на животну средину

Увођење концепта циркуларне економије директно утиче на остваривање стратешких циљева и достизање одговарајућих стандарда у области заштите животне средине у кратком, средњем и дужем року. Циркуларна економија је један од кључних алата за достизање циљева одрживог развоја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Непрепознавање концепта циркуларне економије од стране осталих релевантних сектора и неукључивање овог концепта у документа јавних политика	Средња	Формирана је мултисекторска радна група за циркуларну економију коју чине представници свих релевантних министарстава, институција и међународних организација (UNDP, GIZ и OEBS), која има задатак да помогне у припреми стартешког оквира за циркуларну економију.

5.3.4. Област ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА

Анализа главних препрека

Улагања у истраживање и развој, иако се последњих година повећава износ средстава, и даље су недовољна за интеграцију истраживачке мреже Србије у европске и глобалне мреже. Укупна издвајања за науку у Србији износила су 0,92% БДП-а у 2018. (за 0,05 пп више у односу на претходну годину) и дупло су нижа од просека у ЕУ-28 (2,06% БДП у 2017. години). Из пословног (нефинансијског) сектора долази 39,1% укупних улагања у науку у 2018. години, што је повећање за 2,4 пп у односу на 2017. (36,7%), али је знатно испод просека ЕУ-28 (66% у 2017. години). Очекивања су да ће се улагања пословног сектора повећати, јер је од јануара 2019. привредним друштвима омогућен одбитак на порез на добит уколико улажу у истраживање и развој или имају иновативни производ произведен у Србији. Усвајањем Закона о Фонду за науку („Сл.гласник РС“, бр. 95/2018) и Закона о науци и истраживањима („Сл.гласник РС“, бр. 49/2019) очекује се додатно уређење финансирања истраживања, имајући у виду да и ЕК наводи повећање националног финансирања¹⁵ као приоритет у овој области.

Србија има значајан научни и истраживачки потенцијал, који би требало даље развијати и адекватније користити. Међутим, оријентисаност научних истраживања ка привреди је релативно ниска, што се одразило и на ранг Србије у Извештају о глобалној конкурентности (*Global Competitiveness Report - GCI*) за 2019. годину, у којем се, према квалитету сарадње универзитета и привреде, Србија налази на 80. месту (од 141 земље). Са циљем побољшања сарадње, пре свега са привредним друштвима, у периоду март - мај 2019.,

¹⁵ ПР 2019, страна 82

у склопу израде Стратегије истраживања и иновација за паметне специјализације, организован је и спроведен процес предузетничког откривања (*Entrepreneurial Discovery Process – EDP*). Одржано је 17 регионалних радионица са представницима јавног, научно-истраживачког и привредног и цивилног сектора, на којима су дефинисане приоритетне области за будуће инвестирање, и то: Информационо комуникационе технологије, Храна за будућност, Креативне индустрије и Машине и производни процеси будућности. У току је израда предлога нацрта документа Стратегије истраживања и иновација за паметне специјализације¹⁶, базиране на досадашњим налазима, чије се усвајање очекује до краја 2019. године.

Реформа организације и финансирања науке и истраживања у Србији као најважније новине дефинише увођење институционалног и компетитивног пројектног финансирања, као и успостављање рада Фонда за науку чиме се унапређује и уређује област подршке научноистраживачкој делатности. Фонд за науку расписује јавне позиве и обавља комплетну процедуру и управљање компетитивним пројектним позивима. Први јавни позив за финансирање пројеката у оквиру Програма за изврсне пројекте младих истраживача – ПРОМИС, Фонд је расписао у јуну 2019. Програм је намењен извршним пројектима младих истраживача, у раној фази каријере, а омогућава младим докторима наука да дефинишу сопствене програме истраживања, оформе сопствене тимове и сарађују са одговарајућим лабораторијама и истраживачким центрима у Србији и свету. Фонд за науку РС је у новембру 2019. године отпочео реализацију Програма сарадње српске науке са дијаспором и Програма развоја вештачке интелигенције, а у припреми је Програма идеје. Поред реформе система финансирање науке, пуно је урађено на подмлађивању српске научне заједнице кроз укључивање више од 1.100 младих истраживача на текуће пројекте. Да би наука била још снажнији покретач развоја земље потребно је обезбедити квалитет научноистраживачког рада кроз јачање научноистраживачких институција.

Институционална подршка Владе посредством Фонда за иновациону делатност, је да омогући сарадњу са међународним донаторима како би се обезбедила већа улагања. Значајни су и програми Фонда који утемељују дугорочну институционалну подршку државе иновативном предузетништву у сарадњи са међународним финансијским институцијама, а који у последњих неколико година добијају значајна буџетска средства, као и средства обезбеђена из претприступних фондова Европске уније - ИПА. Фонд за иновациону делатност континуирано расписује позиве за сарадњу науке и привреде, па је тако кроз различите програме подржан 155 пројеката и додељено 514 иновационих ваучера, за шта је укупно издвојено 23,7 мил. евра.

Улагањем у иновациону инфраструктуру створиће се погодан амбијент за развој истраживачких и иновативних идеја са тржишним потенцијалом. Влада спроводи и различите активности намењене изградњи иновационе инфраструктуре у главним универзитетским центрима и регионима на територији Србије (као што су подршка отварању регионалних иновационих старт-ап центара, подизање иновационих капацитета јединица локалне самоуправе, промоција и популаризација иновација и иновационог предузетништва, укључујући женско иновационо предузетништво), и на тај начин ствара амбијент за оснивање што већег броја иновационих старт-ап компанија, отварање нових високопродуктивних радних места и задржавање младих у Србији. Такође се спроводи ИПА пројекат „Подршка Европске уније развоју пословних инкубатора – ЕУБИД“ у циљу развоја капацитета пословних инкубатора како би могли да пруже што боље услуге почетницима у пословању. Одвојено је, између осталог, око 34 мил. евра за изградњу два Научнотехнолошка парка (Нови Сад и Ниш), 10 мил. евра за два факултета, 14 мил. евра за изградњу Института Биосенс и 5 мил. евра за изградњу Верокио центра Института за физику у Београду. Како би се отварио већи ефекат инфраструктурне подршке, усвојена је прва Мапа пута за истраживачке инфраструктуре у децембру 2018. године, а у току су активности на успостављању новог инструмента подршке

¹⁶ Израда документа се одвијала уз подршку Европске комисије и пратећи методолошки оквир Заједничког истраживачког центра за паметну специјализацију у земљама обухваћеним процесом проширења ЕУ и суседним земљама ЕУ.

кроз Програм акцелерације. Такође, додатно се ради на унапређењу обједињене подршке стартап компанијама, као и на подршци малим и средњим предузећима у циљу **дигиталне трансформације** и повећања капацитета за стварање иновација.

Усвајањем Акционог плана за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја РС 2016-2020 – „Истраживање за иновације“ јула 2018. године, која је узета као базна година у односу на коју се мери напредак, Србија је остварила изванредан напредак у области науке и истраживања, чиме је, према процени ЕК¹⁷, на добром нивоу припремљености у овој области.

Пуноправна чланица Европске организације за нуклеарна истраживања (енг. *The European Organization for Nuclear Research - CERN*) **Србија је постала марта 2019. године.** Чланство ће омогућити студентима и професорима из наше земље да раде истраживања на светском нивоу у Србији, као и да наша привреда учествује у већем обиму на пројектима CERN-а. Уз подизање квалитета научних истраживања, приступа најновијој научној опреми и технологијама, као и преношења искуства и знања, чланство у CERN-у утицаће и на спречавање одласка образованих младих људи из Србије. Такође, Србији су отворене бројне могућности у оквиру Хоризонта 2020 и других програма ЕУ. У програму Хоризонт 2020, Србија има 403 партиципације на 280 пројеката, а уговорено је 96,3 мил. евра (према подацима из септембра 2019. године). Просечна успешност Србије је 12,2%, што је близу ЕУ просека (15,4%).

Недостатак људских ресурса у области истраживања и развоја у Србији у знатној мери ограничава економски раст и иновативност. У Србији има 3.290 запослених у области истраживања и развоја на милион становника у 2018. години, што је недовољно у односу на око 6.000 у ЕУ-28 у 2017. години. Од укупно 16.213 истраживача (од чега су 67% или 10.840 доктори наука), 7,8% је запослено у нефинансијском сектору. Нерегулисана реинтеграција истраживача повратника један је од разлога ниске конкурентности Србије у области науке.

Комуникациону инфраструктуру у Србији потребно је системски унапредити, како регулаторни оквир, тако и област инвестиција. Припремљена је студија Израде Националног програма за развој широкопојасног приступа, уз подршку EBRD, а резултати су показали да у **Србији постоји до милион домаћинстава у руралним пределима где не постоји економски интерес оператора за развој инфраструктуре.** Стога је потребна интервенција државе како би се изградила инфраструктура и омогућио равномеран регионалан развој, јер се у регионима са високом пенетрацијом широкопојасног приступа јавља значајан утицај на пораст БДП и запошљавање.

Број претплатника фиксног широкопојасног приступа интернету је стабилан и износи око 1,58 милиона (извор: РАТЕЛ, Преглед тржишта електронских комуникација за други квартал 2019.) што је 63,5% укупног броја домаћинстава. У структури преовладавају претплатници xDSL и кабловског приступа, при чему број xDSL претплатника благо опада, док број претплатника кабловског приступа благо расте. Од укупног броја претплатника фиксног широкопојасног приступа интернету, **46,7% користи брзину од 10 Mbit/s до 30Mbit/s,** док број претплатника који користе брзине веће од 30Mbit/s расте - тренутно **46,8% претплатника фиксног широкопојасног приступа користи мреже великих брзина. Приступ рачунарима и интернету у привредним друштвима је широко распрострањен,** с обзиром на то да сва привредна друштва користе рачунаре и прикључена су на интернет мрежу. Прва базна станица за 5G мрежу пуштена је у пробни рад јуна 2019. чиме је започет процес изградње инфраструктуре за најновију генерацију мобилне технологије. Влада је усвојила документ Полазне основе за развијање иницијалне мреже за тестирање технологија потребних за укључивање на Дигитално јединствено тржиште у августу 2019. године, чиме се Регулаторној агенцији за електронске комуникације и поштанске услуге препоручује да обезбеди услове за успостављање иницијалне мреже за тестирање технологија нове генерације.

¹⁷Извештај Европске комисије о Републици Србији за 2019. годину, страна 82

Влада је априла 2018. године донела **Стратегију развоја мрежа нове генерације до 2023. године**, која као главни циљ има обезбеђивање неопходне инфраструктуре за развој јединственог дигиталног тржишта у Србији, а у складу са стратешким оквиром Европске уније у овој области. Усвајањем документа остварен је изванредан напредак у области информационог друштва и медија, чиме је, према процени ЕК¹⁸, Србија умерено припремљена у овој области. Један од предуслова за даљи развој широкопојасних мрежа је постојање **мапа доступности широкопојасног приступа интернету** које се израђују на основу података достављених од стране оператора. У току је израда мапа доступности широкопојасног приступа на нивоу насеља и очекује се да буду урађене до краја 2019. године након чега ће се током 2020-2021. године радити на изради детаљних мапа доступности.

Како су прикупљени подаци обрађени, а и завршен развој WEB GIS апликације, у току су преговори са операторима ради објављивања података о доступности широкопојасног приступа интернету свим грађанима и компанијама. У сфери фиксних мрежа прикупљање података је отежано, јер их оператори третирају као пословну тајну. Овај проблем ће се отклонити доношењем новог **Закона о електронским комуникацијама**¹⁹ којим је прописана обавеза операторима за достављање министарству надлежном за електронске комуникације свих потребних података и информација (који се не односе на податке о личности), а који су неопходни за израду мапе доступности широкопојасног приступа интернету. Усвајањем овог закона Србија ће испунити препоруку ЕК²⁰ о хармонизацији законодавног оквира у области електронских комуникација са регулаторним оквиром ЕУ. Како се овим законом утврђују општи оквири за развој области, даље активности на изради Нацрта закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури се не одвијају у складу са планираном динамиком.

Према **индексу мрежне спремности** (*Network Readiness Index*²¹), као индикатору развоја дигиталне економије односно **спремности земље за укључење у ИТ сектор**, Србија у 2016. заузима 75. позицију од укупно 139 ранжираних земаља. Иако је позиција побољшавана током неколико последњих година, и даље смо слабије пласирани од већине земаља региона: С. Македоније (46), Мађарске (50), Црне Горе (51), Хрватске (54), Бугарске (69).

Показатељи Светског економског форума (*глобални индекс конкурентности и индекс спремности мреже*) потврђују неопходност развоја широкопојасних система али не указују експлицитно на главне узроке лоше позиције администрације на наведеним лествицама, па је у том погледу *DESI (Digital Economy and Society Index)* индекс прихватљивији. *DESI* индекс је индекс дигиталне економије и друштва којим се мери напредак држава чланица ЕУ у смислу развијености дигиталне економије и друштва. За мерење напретка развијености дигиталне економије и друштва држава које нису чланице ЕУ користи се *I-DESI* индекс (*International-DESI*). За Србију, *I-DESI* 2018 (који се односи на податке за 2016. годину) износи укупно 49,6 (на првом месту је Јужна Кореја са 75,2), што је испод просека ЕУ (58,9), али изнад просека за четири најлошије пласиране земље ЕУ (47,0). На ниску вредност *I-DESI* 2018, доминантно утиче недостатак фиксног широкопојасног приступа односно повећање *I-DESI* индекса може да се постигне уколико се поправи категорија *Повезаност*, тј. уколико се обезбеде фиксне мреже великих брзина.

Велики административни трошкови и сложеност процедура за добијање потребних дозвола за изградњу оптичких мрежа, као идентификоване баријере за развој комуникационе инфраструктуре, значајно су смањени увођењем система електронског издавања грађевинских дозвола, кроз централизовану софтверску апликацију за обједињену процедуру (једношалтерски систем). Проблем стандардизоване комуникационе

¹⁸ ПР 2019, страна 66

¹⁹ Предлог Закона о електронским комуникацијама, који је Влада утврдила у октобру 2017. године, повучен је из скупштинске процедуре због неусаглашености са Законом о накнадама за коришћење јавних добара који је донет у децембру 2018. године. Нови Нацрт закона о електронским комуникацијама прошао је процедуру давања мишљења од стране надлежних институција.

²⁰ ПР 2019, страна 66

²¹ Извор: The Global Information Technology Report, Светски економски форум

инфраструктуре која би обезбедила брзо, поуздано и сигурно повезивање на интернет свих корисника у оквиру институција може се решити уз помоћ националне телекомуникационе мреже. У погледу повезивања образовних институција остварен је значајан напредак, јер је на Академску мрежу Републике Србије (АМРЕС) до јуна 2018. године повезано укупно 1.879 образовних, научних и културних институција, од тога 1.557 основних и средњих школа. Такође, улажу се напори како би се обезбедила средства за побољшање квалитета и брзине интернет веза у већ повезаним школама.

Развој информационог друштва и е-управе у Србији зависи и од унапређења законске регулативе која регулише ову област. Усвајањем *Закона о електронској управи* у априлу 2018. („Сл.гласник РС“, бр. 27/2018), остварен је извесан напредак у овој области јер је уређена употреба информационих технологија од стране јавне управе, како на државном тако и на нивоу локалне самоуправе. Координациона улога Канцеларије за информационе технологије и електронску управу Владе Србије је ојачала, а напредак се остварује даљим увођењем и развојем е-услуга на националном порталу е-управе, покретањем Портала отворених података и побољшањем интероперабилности јавних регистара.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 12: ПОДРШКА ОДРЖИВОМ ФИНАНСИРАЊУ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ

1. Опис структурне реформе

Доношењем Закона о науци и истраживањима („Сл.гласник РС“, бр. 49/2019) и Закона о фонду за науку („Сл.гласник РС“, бр. 95/2018), развијен је нови модел финансирања научноистраживачке делатности који подразумева институционално и конкурентно-пројектно финансирање. Циљ је да се обезбеди стабилност финансирања, подржи извршеност у науци, дугорочно обезбедити квалитет научноистраживачког рада кроз јачање научноистраживачких институција и унапреди веза између истраживања, технолошког развоја и привреде. Реформа се спроводи у складу са *Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије 2016-2020. године „Истраживање за иновације“*, а део ће бити имплементиран кроз Стратегију паметне специјализације која треба да се усвоји крајем 2019. године.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Програм институционалног финансирања – делимична примена												
2	Пуна примена Програма институционалног финансирања												
3	Програм за извршене пројекте младих истраживача ПРОМИС - почетак имплементације од стране НИО												
4	Програм развоја вештачке интелигенције - Потписивање уговора												
5	Програм развоја вештачке интелигенције - имплементација												
6	Програм сарадње српске науке са дијаспором - имплементација												
7	ЈП Програма Идеје - објава позива												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2016)	Међуреизултат (2019)	Циљна вредност (2022)
Број финансираних пројеката из Фонда за науку	-	130*	500*
Број објављених радова у мрежи Web of Science (All documents)	7.221	7.200	7.400
Број истраживача на милион становника	2.350	2.322**	2.400

*укупан број свих пројеката Програма Фонда - груба пројекција

**податак за 2018. годину.

4. Очекивани утицај на конкурентност

Новим системским решењима и радом Фонда за науку унапредиће се постојећи потенцијал и капацитети по угледу на земље света које су успеле да остваре дугорочан развој. Наука је значајна за одржив економски раст неопходна је подршка научним истраживањима и већа примена резултата научних истраживања у привреди. Системско уређење сарадње између науке и привреде и стварање погодног амбијента за креирање друштва заснованог на знању, утицаће на оснивање иновативних привредних друштава, а тиме и на повећање запослености.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Очекује се позитиван ефекат на запосленост кроз стварање дугорочно одрживих и квалитетно плаћених висококвалификованих радних места. Фонд за науку ће подржавати отварање нових радних места путем својих инструмената. Посебна пажња ће бити поклоњена учешћу младих истраживача и учешћу жена у руковођењу пројектима.

6. Очекивани утицај на животну средину

Фонд за науку не подржава пројекте који имају негативан утицај на животну средину, што је у складу са светском праксом и домаћом регулативом. Са друге стране Фонд за науку прати утицај подржаних пројекта на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Неблаговремено обезбеђивање средстава и застој у токовима новца	Мала	Благовремено и континуирано обезбеђење потребних средстава за спровођење планираних активности
Неблаговремено спровођење других предвиђених реформи у сектору високог образовања, науке и иновација	Висока	Правовремено успостављање институционалног финансирања као основе за развој науке и способност НИО да апсорбују средстава из институционалног пројектног финансирања заједно
Недостатак потенцијалних технологија за комерцијализацију при научноистраживачким организацијама	Средња	Континуирано обезбеђење потребне подршке (финансијске и нефинансијске) за различите механизме којима се стимулише повезивање и сарадња НИО и привредног сектора
Неблаговремена реализација пројектних активности због кашњења при спровођењу јавних набавки корисника средстава - НИО	Висока	Усаглашавање потреба набавки између активности подржаних кроз институционално и пројектно финансирање

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 13: ПОДРШКА ИНОВАТИВНИМ START UP КОМПАНИЈАМА И ДИГИТАЛНОЈ ТРАНСФОРМАЦИЈИ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

1. Опис структурне реформе

Фонд за иновациону делатност утемељује дугорочну институционалну подршку државе иновативном предузетништву у сарадњи са међународним финансијским институцијама, организацијама, донаторима и приватним сектором. Кроз средства обезбеђена из претприступних фондова Европске Уније - ИПА, Фонд је развио различите инструменте подршке, као што су Програм раног развоја и Програм суфинансирања иновација намењени компанијама, као и Програм сарадње науке и привреде. Успостављен је и програм за трансфер технологије, намењен истраживачима из јавних научноистраживачких организација. Развијена је шема иновационих ваучера којима се подстиче успостављање заједничке сарадње привреде и академског сектора. Фонд је развио нови Програм доказ концепта, као подршка истраживачима у најранијој фази комерцијализације истраживања.

У току је успостављање новог инструмента подршке кроз Програм акцелерације, а додатно се ради на унапређењу обједињене подршке стартап компанијама. Као помоћ дигиталној трансформацији МСП и повећању њихових капацитета за иновације, успостављена је мрежа дигиталних консултаната и пилотиран је програм подршке МСП за спровођење дигиталне трансформације који спроводе Центар за дигиталну трансформацију и Развојна агенција Србије. . Спровођење пројекта „Подршка Европске уније развоју пословних инкубатора“ (ЕУБИД) има за циљ развој капацитета пословних инкубатора како би пружили што боље услуге почетницима у пословању. Пружа се и подршка изградњи иновационе инфраструктуре у главним универзитетским центрима и регионима на територији Србије (подршка отварању регионалних иновационих стартап центара, подизање иновационих капацитета јединица локалне самоуправе, промоција и популаризација иновација и иновационог предузетништва, укључујући женско иновационо предузетништво). Стратегија научног и технолошког развоја РС 2016-2020. „Истраживање за иновације“ и Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015-2020. године предвиђају низ мера за јачање иновативног предузетништва у земљи, укључујући побољшани приступ финансирању и знању неопходном за оснивање и раст привредних друштава.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	ИПА 2014												
1	Имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финансирање, мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
	„Competitiveness & Jobs“												
2	а) Имплементација пројеката 1 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
3	б) Имплементација пројеката 2 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
4	в) Имплементација пројеката 3 ЈП (Програм сарадње науке и привреде) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
5	г) Оцењивање и имплементација пројеката 4 ЈП (Програм раног развоја и Програм сарадње науке и привреде) од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
6	д) Објава и оцењивање приспелих пројеката, имплементација 5 ЈП (Програм раног развоја и програм суфинансирања иновација), консултације, радионице и отворена врата												
7	ђ) Реализација активности: 1. имплементација Програма трансфера технологије, 2. реализација Програма иновационих ваучера, 3. реализација Програма доказ концепта + потенцијални развој нових сервисних линија												
	ИПА 2018												

Релативно ниска заинтересованост привреде и науке за спровођење заједничких активности	Ниска	Промоција инструмената подршке
Недостатак потенцијалних технологија за комерцијализацију при научноистраживачким организацијама	Средња	Континуирано обезбеђење потребне подршке (финансијске и нефинансијске) за различите механизме којима се стимулише повезивање и сарадња НИО и привредног сектора
Неблаговремена реализација пројектних активности због кашњења при спровођењу јавних набавки корисника серстава - НИО	Висока	Усаглашавање потреба набавки између активности подржаних кроз институционално и пројектно финансирање

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 14: ПОВЕЋАЊЕ ДОСТУПНОСТИ ЕЛЕКТРОНСКЕ УПРАВЕ ГРАЂАНИМА И ПРИВРЕДИ КРОЗ УНАПРЕЂЕЊЕ КОРИСНИЧКИХ СЕРВИСА

1. Опис структурне реформе

Програм дигитализације Владе Србије од њеног оснивања, спроводи се углавном кроз пројекат Србија на дохват руке – Дигитална трансформација за развој (Serbia at your Fingertips – Digital Transformation for Development). Овај пројекат се састоји из пет сегмената. Прва три се односе на развој система е-Управе, четврти укључује подршку за спровођење активности из дневног реда министарских савета, док пети укључује подршку за реализацију великих инфраструктурних пројеката. Пример великог инфраструктурног пројекта је пројекат изградње секундарног Државног центра за управљање и чување података – Дата центар у Крагујевцу, у коме ће бити смештена информационо-комуникациона инфраструктура РС која ће допринети неометаном раду услуга електронске управе, безбедном чувању података из регистара, као и развоју будућих услуга, и значајно допринети дигиталној трансформацији јавног сектора у поступку пружања услуга привреди, грађанима и јавном сектору. Централни информациони систем у области угоститељства и туризма (ЦИС) треба да омогући дневни увид у стање укупног туристичког промета у Србији, односно ажурну базу података о свим туристима, корисницима услуге смештаја, ажурну базу података о угоститељским објектима за смештај, њиховим капацитетима и пружаоцима услуга смештаја, да омогући извештавање у статистичке и маркетиншке сврхе у реалном времену, те бољу контролу наплате боравишне таксе и припадајућег пореза са циљем остваривања већих прихода у сектору туризма. Унапређење функционалности Портала еУправа, подразумева и унапређење функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа за наплату свих такси, односно накнада које треба да се обједињено наплаћују у поступку пружања једне услуге, уз наплату једног трошка трансакције и без потребе за подношењем доказа о уплати.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Успостављање Државног центра за управљање и чување података у Крагујевцу - Дата центар Крагујевац												
2	Израда „Централног информационог система у области угоститељства и туризма“ (ЦИС)												
3	Унапређење функционалности еПлаћања+ на Порталу еУправа												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (година)
Број органа државне управе на републичком, покрајинском и локалном нивоу које ће користити секундарни Дата центар, као и предузећа која ће Дата центар користити на комерцијалној основи	0 (2019)	20 (2020)	80 (2021)
Проценат државних органа и органа ЈЛС чији су информациони системи мигрирани у дата центре	0% (2019)		75% (2022)
Проценат апликација државних органа и органа ЈЛС које су мигриране у дата центре	0% (2019)		75% (2022)
Проценат обједињавања свих података о пружаоцима услуга смештаја у ЦИС-у	0% (2019)	60% (2020)	90% (2021)
Број поступака за које је омогућено коришћење услуге изражен у процентима	10% (2019)	60% (2020)	90% (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Пројекат изградње секундарног Државног центра за управљање и чување података – Дата центар у Крагујевцу, у коме ће бити смештена информационо-комуникациона инфраструктура РС, унапредиће рад јавне управе тако што ће убрзати процедуре, увести нове сервисе, повећати тачност и ефикасност, а то ће даље довести до поједностављивања управних поступака и пружања услуга намењених грађанима и привреди, односно допринети дигиталној трансформацији РС.

Пројекат израде „Централног информационог система у области угоститељства и туризма“ треба да подржи шире циљеве дефинисане Законом о туризму и Законом о угоститељству а то су: системско регулисање области угоститељства и туризма, унапређење услова пословања свих субјеката на тржишту, обједињавање свих података о пружаоцима услуга смештаја, скраћивање и смањивање броја и трошкова административних процедура, обједињеност осталих података од значаја за туризам и угоститељство на једном месту, унапређење сарадње, координације и размене података надлежних државних институција и органа, унапређење ефикасности система обрачуна, наплате и контроле плаћања боравишне таксе и последично повећање прихода буџета локалних самоуправа, унапређење обрачуна, наплате и контроле плаћања припадајућих пореза, унапређење статистичког праћења кретања туриста, спровођење активне маркетинг политике и подизање конкурентности туристичке понуде РС. Систем ће садржати тачне и ажурне податке кроз: евиденцију угоститеља, евиденцију и категоризацију угоститељских објеката, евиденцију туриста, евиденцију боравишне таксе и евиденцију уплаћеног пореза, а користиће га: угоститељи, МТТТ, ЈЛС, МУП, ПУ, РЗС, Сектор туристичке инспекције, ТОС, ТОА, ЛТО.

Портал еУправа је централно место за пружање електронских услуга који је потребно унапредити кроз даљи развој модула за електронско плаћање, у циљу да се омогући обједињено плаћање за једну услугу и аутоматско раскњижавање. То би значајно допринело уштеди времена и ресурса и смањило трошкове како за пословне тако и за приватне кориснике електронских услуга.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Изградња и консолидација центара за складиштење и чување података, и података различитих институција и агенција, у јединствени центар за складиштење и чување података који омогућава пружање виртуалних услуга као што су услуге за складиштење података (клауд сервис), допринеће запошљавању и поспешити рад преко интернета, уз пораст броја радних места у практично свим секторима, укључујући и сектор ИКТ. Подизање нивоа знања, компетенција и вештина у области информационо-комуникационих технологија доприноси већим могућностима запошљавања у ИТ области, али и другим областима у којима долази до увођења или повећања коришћења нових технологија у пословању.

Израда „Централног информационог система у области угоститељства и туризма“ довешће до смањења сиве економије, заштите права потрошача у туризму и угоститељству, умањења случајева бесправног рада тј. „рада на црно“ (посебно физичких лица пружаоца услуга смештаја) и сл.

Портал еУправа је централно место за пружање електронских услуга који је потребно унапредити кроз даљи развој модула за електронско плаћање, у циљу да се омогући обједињено плаћање за једну услугу и аутоматско раскњижавање. Дакле, биће омогућена наплата свих такси односно накнада, које се обједињено наплаћују у поступку пружања једне услуге, уз наплату једног трошка трансакције и без потребе за подношењем доказа о уплати. То би значајно допринело уштеди времена и ресурса, и смањило трошкове како за пословне тако и за приватне кориснике електронских услуга, посебно за социјално угрожене особе, особе са инвалидитетом, старе особе, особе које живе на удаљеним местима и сл.

6. Очекивани утицај на животну средину

Приликом израде предметне пројектно-техничке документације изабрани извођач се придржавао свих важећих прописа за примену услова и мера заштите и то: услова за несметано кретање деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица, услова за евакуацију отпадака, заштите од елементарних непогода, заштите од пожара, цивилне заштите и еколошких мера за заштиту и унапређења животне средине. На предметној парцели биће изграђени објекти који својом наменом неће угрозити животну средину и планирану детаљну намену.

У складу са Законом о процени утицаја на животну средину („Сл.гласник РС“, бр. 135/04, 36/09), предметни објекат Секундарни државни центар за управљање и чување података – Дата центар није наведен у Листи I пројеката за које је обавезна процена утицаја на животну средину, нити у Листи II пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину на основу Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Сл.гласник РС“, бр. 114/08).

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Потешкоће у набавци потребне опреме од добављача	Ниска	Поштовање уговорних одредби и процедура набавки
Дуготрајни инсталацијски радови и зависност од спремности за друге кораке процеса	Ниска	Придржавање предвиђених рокова
Нестабилни временски услови током грађевинских радова зими	Ниска	Обезбеђивање услова за несметан рад у свим временским приликама
Техничко повезивање са екстерним системима у планираним роковима	Ниска	Прецизно дефинисана и усаглашена техничка спецификација
Неприхватање нових решења за еПлаћања	Ниска	Израда инструкције

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 15: УНАПРЕЂЕЊЕ СЕРВИСА ЕЛЕКТРОНСКЕ УПРАВЕ И ОБРАЗОВАЊА КРОЗ РАЗВОЈ НАЦИОНАЛНЕ ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

1. Опис структурне реформе

Савремене мреже електронских комуникација треба да обезбеде пренос података великим протоцима на магистралним правцима у читавој транспортној мрежи, као и широкопојасни приступ интернету до сваког корисника. Такође, широкопојасни приступ постао је значајна карика у развоју руралних и удаљених области, као и у развоју индустријских зона и повезивању привредних региона једне државе.

Реформа обухвата читав сет пројектних и законодавних активности које је потребно

конкурентно спроводити:

- Израда мапа доступности услуга широкопојасног приступа у Србији
- Повезивање школа на АМРЕС и изградњу бежичних локалних рачунарских мрежа у школама како би интернет приступ био обезбеђен у свим наставним и административним просторијама
- Изградњу широкопојасне инфраструктуре у руралним односно подручјима где не постоји економски интерес оператора
- Доношење легислативе у циљу унапређења услова за изградњу инфраструктуре, спровођење подстицајних програма инвестицијама као и унапређења дељења инфраструктуре од стране оператора

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Повезивање установа образовања и културе на АМРЕС												
2	Активности на унапређењу информационо-комуникационе инфраструктуре у свим основним и средњим школама у РС – „Повезане школе“												
3	Припреме за изградњу оптичке широкопојасне мреже у руралним областима Србије												
4	Изградња оптичке широкопојасне мреже у руралним областима Србије												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међуреизултат (2020)	Циљна вредност (2022)
Број руралних насеља до којих је изграђена оптичка мрежа по моделу мидмајл субвенције	0	0	600
Број школских објеката у којима је изграђена бежична локална рачунарска мрежа	377	377	1.800

4. Очекивани утицај на конкурентност

Широкопојасни приступ интернету и ИКТ-у утиче на брже, сигурније и ефикасније пословање чиме се повећава продуктивност предузећа и смањују трошкови пословања. Ова мера има посебно позитиван утицај на развој руралних области, повезивање привредних региона, као и на развој индустријских зона и повећање коришћења нових технологија и иновација у пословању.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Изградња широкопојасних комуникационих мрежа омогућава запошљавање, али и рад преко интернета и пораст броја радних места у практично свим секторима, укључујући и сектор ИКТ. Подизање нивоа знања, компетенција и вештина у области информационо-комуникационих технологија доприноси могућностима запошљавања у ИТ области, али и другим областима у којима долази до увођења или повећања коришћења нових технологија у пословању.

6. Очекивани утицај на животну средину

Изградња планиране комуникационе инфраструктуре не представља опасност по здравље

људи. Не представља ни опасност по биодиверзитет јер се, по питању снага и фреквенција ништа није променило у односу на претходни период (бројни уређаји електронских комуникација већ годинама раде на фреквенцијама на којима ће радити и 5Г).

Контрола усева и даљински контролисане аутоматизоване активности везане за наводњавање, запрашивање и вештачко ђубрење усева помоћу 5Г технологија, спречиће неадекватно ђубрење и заштити животну средину од прекомерних отрова.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Неправовремено проналажење стабилних извора финансирања, како би се испоштовали дефинисани рокови	Средња	Благовремено планирање и аплицирање код међународних финансијских институција
Низак ниво сарадње оператора у погледу достављања података о доступности широкопојасних сервиса	Средња	Ангажовање добављача који би урадио онлајн и теренско прикупљање података у руралним областима / доношење регулативе која утврђује обавезу оператора да достављају податке ресорном министарству

5.3.5. Област ТРГОВИНСКЕ РЕФОРМЕ

Анализа главних препрека

Раст спољнотрговинске робне размене Србије прати и повећање спољнотрговинског дефицита. Извоз од 8,6 млрд. еврау периоду јануар-јун 2019. године, бележи раст за 6,7% мг, док је увоз растао по стопи од 9,1% (11,5 млрд. ЕУРевра). Дефицит спољнотрговинске размене повећан је за 17% мг, док је извозом покривено 74,7% увоза (76,4% у истом периоду 2018. године). Широка дисперзивност извоза обезбеђена је диверсификацијом СДИ у велики број сектора који производе разменљива добра.

Најважнији спољнотрговински партнери Србије биле су земље са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Применом ових споразума достигнут је висок степен либерализације спољне трговине Србије, који се огледа у чињеници да се у првих 6 месеци 2019. године око 84,6% укупне размене Србије са светом обавља са партнерима са којима су потписани споразуми о слободној трговини, а чак 92,6% извоза Србије се пласира управо на ова тржишта, од тога највише у ЕУ (67,6%) и ЦЕФТА (16,9%)²². **Са земљама чланицама ЕУ одвијало се 65,3%²³ укупне размене Србије у 2018. години.** Извоз у ЕУ је у 2018. години повећан за око 1 млрд. евра (за 9,7% мг), при чему је повећан и трговински дефицит за 7% мг.

Други по важности спољнотрговински партнер јесу ЦЕФТА стране, са којима је остварен суфицит у размени од 2,3 млрд евра у 2018. години, као резултат углавном извоза пољопривредних производа (житарице и производи од њих и разне врсте пића), нафте и нафтних деривата, гвожђа и челика, као и производа од метала

Дефицит текућег рачуна је повећан за 41% у првих пет месеци 2019. године због раста дефицита робне размене, док је на рачунима услуга остварено повећање суфицита од 17%, пре свега ИКТ услуга где је остварен суфицит од 307 мил. евра, што је раст од 30,8% мг.

На *Doing business 2019* листи, **Србија је према индикатору који се односи на спољнотрговинску размену заузела 23. позицију** на ранг листи од 190 земаља, што је уједно

²² Подаци укључују и допрему и отпрему на АП Косово и Метохија

²³ Исто

и најзначајнији ранг унутар композитног индикатора Услови пословања. Најважнија активност за добар ранг у овој области је **ефикасна примена NCTS (нови компјутеризовани транзитни систем) транзитног поступка од стране Управе царина.**

Када су у питању текуће активности на продубљивању економских односа са иностранством, од значајнијих треба споменути да су 1. јуна 2019. ступиле на снагу измене и допуне Споразума о слободној трговини (ССТ) са Турском, чиме је створен простор за проширење трговинске размене додатном либерализацијом трговине пољопривредних производа и услуга. Споразум са Евроазијском економском унијом је потписан 25. октобра 2019. године у Москви. Овим споразумом је извршено усаглашавање јединственог режима трговине који је заменио до сада постојеће билатералне ССТ са Руском Федерацијом, Белорусијом, Казахстаном, уз додатак нових партнера Јерменије и Киргистана (наведених пет држава сада чине јединствен царински простор).

Изазов за кретање робне размене и трговинску интеграцију Србије у ЕУ свакако представљају **дефинитивне заштитне мере (квоте за увоз)** које је ЕУ увела у јануару 2019. на одређене групе производа од челика и гвожђа. Због наведених мера, извоз гвожђа и челика из Србије у ЕУ у првој половини 2019. године, бележи пад од 10% у односу на исти период претходне године. Заштитне мере су уведене на три године, а Србија је већ указала на негативан утицај ових мера по српску економију. Када је у питању трговинска интеграција у оквиру Региона велики ризик представљају мере привремених институција самоупураве у Приштини. Наиме од новембра 2018, због **увођења царина на производе из централне Србије** штета на дневном нивоу износи око 1,1 мил. евра а процењује се, да ће до краја 2019. године, ако царине остану на снази, бити око 400 мил.евра. У периоду јануар–јун 2019. године пласман робе из централне Србије на АП Косово и Метохије је забележио енормни пад од преко 80% у односу на исти период претходне године.

Велики изазов представља и чињеница да Србија није у потпуности интегрисана у међународни економски систем, због тога што није чланица Светске трговинске организације (СТО) – у Европи само још БиХ и Белорусија нису део ове организације. Чланство у СТО је предуслов за чланство у ЕУ. Процес приступања СТО постаје све комплекснији (просечно време приступања је са 6 продужено на 10 година), а одуговлачење процеса приступања доноси нове и теже услове. У оквиру мултилатералне компоненте приступања СТО (системска питања) тренутно је једино отворено питање забране спољнотрговинског промета генетички модификованим организмима производа и доношење Закона о изменама и допунама Закона о ГМО, што је и највећа препрека за окончање процеса приступања СТО.

У циљу даљег јачања регионалне сарадње, а у складу са активностима Вишегодишњег акционог плана за развој Регионалног економског простора (MAP REA), неопходно је обезбедити услове за **спровођење Додатног протокола 5 о олакшавању трговине унутар ЦЕФТА, као и усвајање Додатног протокола 6 о трговини услугама и Додатног протокола 7 о решавању спорова.**

Усклађивање националних са техничким прописима Европске уније и њихова ефикасна примена кроз развијен систем инфраструктуре квалитета су предуслов за безбедност производа на домаћем тржишту и укључивање Србије у међународне и европске интеграционе токове и обезбеђивање слободног кретања робе и услуга. **Усклађивање националних фитосанитарних и санитарних прописа са прописима Европске уније** и њихова ефикасна примена кроз систем анализе ризика је неопходна у циљу уклањања евентуалних нецаринских баријера које се појављују у секторима пољопривреде и агроиндустрије.

Е-трговина још увек није довољно заступљена, али ће нови Закон о трговини, као и Закон о изменама и допунама Закона о електронској трговини (усвојени у јулу 2019. године) омогућити значајно унапређење и одвијање електронске трговине у складу са најнапреднијим светским моделима (више у области *Пољопривреда, индустрија, услуге, стр.15*).

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 16: УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА И УКЛАЊАЊЕ ПРЕПРЕКА ТРГОВИНИ

1. Опис структурне реформе

У процесу приступања СТО, Србија је испунила највећи део обавеза још 2010. године. Отворена питања су остала у оквиру мултилатералне сарадње, а тичу се забране спољнотрговинског промета ГМО производа који тренутно постоји у прописима РС, као и незавршени билатерални преговори са Бразилом, Украјином, Руском Федерацијом и САД.

У сврху остваривања циљева трговинске интеграције у региону, предвиђене *Вишегодишњим акционим планом за стварање регионалне економске области* (МАП РЕА), спроводиће се активности на имплементацији обавеза из ЦЕФТА Додатног протокола 5, на усвајању ЦЕФТА Додатног протокола 6 и отварању преговора о ЦЕФТА Додатном протоколу 7.

У оквиру Националног координационог тела за олакшавање трговине (НКТОТ), а уз активно учешће приватног сектора, приступиће се изради и реализацији Акционог плана за 2020-2021. годину са циљем идентификовања и уклањања препрека трговини, посебно техничких, фитосанитарних мера, као и олакшавању царинских процедура.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Преговори о приступању СТО - билатерални преговори, усвајање прописа усаглашаних са СТО правилима и принципима												
2	МАП РЕА - ЦЕФТА - Имплементација Додатног протокола 5 о олакшавању трговине: Усвајање Одлуке о успостављању поступка валидације међусобног признавања националних програма овлашћених привредних субјеката ЦЕФТА Страна у погледу сигурности и безбедности (АЕО)												
3	МАП РЕА - ЦЕФТА : Усвајање Додатног протокола 6 о либерализацији трговине услугама												
4	МАП РЕА - ЦЕФТА: Преговори и усвајање Додатног протокола 7 о решавању спорова												
5	Усвајање новог Акционог плана Националног координационог тела за олакшавање трговине за 2020-2021												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2018)	Међуреизултат (2019)	Међуреизултат (2020)	Циљна вредност (2021)
Стопа раста спољне трговине – свет	10%	10,1%	11,5%	12,0%
Стопа раста спољне трговине – ЦЕФТА регион	8,6%	9,0%	10,4%	11,2%
Стопа раста спољне трговине – ЕУ	9,6%	10,5%	11,9%	12,7%

4. Очекивани утицај на конкурентност

Ступање у чланство СТО, олакшање трговине путем наведених ЦЕФТА додатних протокола, као и активности НКТОТ на плану олакшања трговине, имаће значајан утицај на уклањање трговинских баријера, а самим тим и на повећање конкурентности наших предузећа на регионалном тржишту, као и на раст и напредак српске економије.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Описане активности ће имати позитиван утицај на пораст запошљавања и остваривање принципа родне равноправности.

6. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у смислу утицаја на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Приступање СТО подразумева мултилатералне преговоре, па окончање процеса зависи и од других учесника (чланица СТО)	Средња	Затварање билатералних преговора са чланицама СТО и доношење Закона о ГМО
Неблаговремена реализација појединих активности у оквиру МАП РЕА због учешћа више страна	Средња	Јачање регионалне сарадње у оквиру ЦЕФТА – МАП РЕА
Увођење заштитних мера ЕУ (на одређене производе од челика)	Средња	Активности на искључивању Србије из листе земаља на које се примењују ЕУ заштитне мере
Недостатак административних капацитета у спровођењу ЦЕФТА и МАП, у јединицама које се баве овим пословима у МТТТ	Средња	Ангажовање извршиоца по уговорима о привременим и повременим пословима

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 17: „ПРОИЗВОД ИНФО“ - УСПОСТАВЉАЊЕ ЈЕДИНСТВЕНОГ ДИГИТАЛНОГ СЕРВИСА У ВЕЗИ СА ТЕХНИЧКИМ ПРОПИСИМА

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева умрежавање и унапређење база података институција инфраструктуре квалитета (ИК) и министарстава надлежних за доношење техничких прописа у вези са: техничким захтевима за све групе индустријских производа и мерила, стандардима, активностима оцењивања усаглашености, акредитације и активностима у области метрологије, како би подаци били тачни, ажурни и доступни заинтересованим странама (привредни субјекти, инспекцијски и др. органи, институти...). Реализацијом реформе, унапређује се ефикасност процеса усклађивања техничких прописа у оквиру Преговарачког поглавља 1-Слобода кретања робе (ПП1) и стандарда са ЕУ, правилима међународних организација чији је Р.Србија потписник (СЕФТА-Централноевропски уговор о слободној трговини, СТО ТБТ-Споразум Светске трговинске организације о техничким препрекама у трговини и др.) и олакшава њихова пуна примена. Реформа ће унапредити информисање и допринети смањењу трошкова производње, увоза, извоза и стављања робе на тржиште. Реформа је усклађена са 1. циљем дефинисаним у „Стратегији унапређења ИК у Р.Србији (2015-2020)“: Обезбеђени услови за промет робе без непотребних техничких препрека у складу са принципима и правилима јединственог европског тржишта и СТО/ТБТ споразума. Мера испуњава препоруку Европске комисије за унапређењем Контактне тачке за производе (*Product Contact Point*) (Progress Report EC, 2019) и представља предуслов за њено ефикасно функционисање. Такође, реформа представља припремну активност за умрежавање контактних тачака у складу са европском Уредбом 2019/515 Европског парламента о узајамном признавању робе која се законито ставља на тржиште у другој држави чланици (нпр. развој СОЛВИТ инструмента ЕУ за област Слободе кретања роба).

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4

1	Анализа стања постојећих ИТ капацитета и софтверских решења и потреба за њиховим унапређењем у институцијама ИК (МП-Министарство привреде, ИСС-Институт за стандардизацију Србије, АТС-Акредитационо тело Србије и ДМДМ-Дирекција за мере и драгоцене метале)												
2	Унапређење база података и дигиталног сервиса у МП (Сектор за квалитет и безбедност производа) у вези са техничким захтевима за производе и портала „ТВТ- Enquire point“(Контактна тачка за производе)												
3	Унапређење база података и дигиталног сервиса у Институту за стандардизацију Србије (ИСС)-Стандарди на дохват руке												
4	Унапређење база података и дигиталног сервиса у Акредитационом телу Србије (АТС) - Акредитација као мера компетентности												
5	Унапређење база података и дигиталног сервиса у Дирекцији за мере и драгоцене метале (ДМДМ)-Метрологија и драгоцени метали												
6	Умрежавање дигиталних сервиса и промоција заинтересованих странама и широј јавности												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међуреизултат (година)	Циљна вредност (година)
Успостављен јединствени дигитални сервис „Производ инфо“	0 (2019)	0 (2020 и 2021)	1 (2022)
Пораст броја нотификација техничких прописа	66 (2019)	80 (2021)	100 (2022)
Број корисника дигиталног сервиса „Производ инфо“	0 (2019)	0 (2020-2021)	500 (2022)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Полазећи од података СЕФТА Секретаријата доступних на: <https://statistics.cefta.int/goods>, око 75% укупног извоза Р.Србије чине производи обухваћени Преговарачким поглављем 1 – Слобода кретања роба (ПП1). С тим у вези, обезбеђење свеобухватног функционалног дигиталног сервиса „Производ инфо“, директно ће утицати на смањење техничких препрека у трговини и повећање извоза индустријских производа обухваћених ПП1.

Реформа ће утицати на пораст апсолутног износа извоза, и удела извоза индустријских производа (у оквиру ПП1) у укупном извозу Р.Србије.

Структура извоза за 2018. годину за Р.Србију за производе обухваћене ПП1 (сектори: 5, 6, 7, 8 и делимично 3, према SITC Rev3-UN Standard International Trade Classification):

- Укупна вредност извоза у €: око 16 млрд.
- Вредност извоза производа обухваћених ПП1 у €: око 12 млрд
- Удео извоза производа обухваћених ПП1 у укупном извозу: око 75%

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Реформа нема негативан утицај на запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и неутрална је са родног аспекта.

6. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа има позитиван утицај на животну средину, зато што њени резултати доприносе унапређењу техничких прописа и примене стандарда који укључују захтеве заштите животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Изостанак сарадње институција ИК и других заинтересованих страна	мала	Интензивне међуинституционалне и међуресорне консултације и сарадња; Формирање привременог радног тела за потребе спровођења реформе; Утврђивање конкретних надлежности и одговорности партнерских институција укључених у спровођење реформе
Недостатак финансијских средстава	Средња	Интензивна комуникација са донаторима са циљем обезбеђења подршке; Повећање издвајања из буџета партнерских институција укључених у спровођење реформе.

5.3.6. Област ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ

Анализа главних препрека

Континуирано повећање обухвата деце приметно је на нивоу предшколског васпитања и образовања последњих година у Србији. Број деце узраста од 6 месеци до 6,5 година на овом нивоу образовања износио је 218.567 у школској 2018/2019 години, што је повећање од око 12.000 или 6% у односу на 2016. годину. Стопа обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем узраста 3–7,5 година износи 51,1% у 2018. и повећана је за 2,5 пп²⁴ у односу на 2016. годину. Ово повећање учешћа у складу је са препоруком ЕК²⁵, која каже да је потребно повећати укупно учешће деце, и нарочито учешће деце из угрожених средина у предшколском васпитању и образовању. Међутим **обухват деце** предшколским васпитањем и образовањем и даље је **низак** (само половина деце је обухваћена), а разлози су **недовољни просторни капацитети и неједнака географска распоређеност**.

Негативан тренд кретања броја ученика услед негативног демографског тренда присутан је у основном образовању, тако да се **популација ученика континуирано смањује**. У основном образовању у школској 2018/2019 години налазило се 527.843 ученика, што представља смањење ученичке популације за 17.400 или 3% у односу на 2016. годину. И поред чињенице да је основно образовање обавезно, **обухват деце и даље није потпун**, тако да је стопа обухвата основним образовањем износила 95,5% у 2017. години. Стопа завршавања основне школе износила је 94,3% у 2017. години, а они који одустају²⁶ од редовног основног школовања најчешће су деца из маргинализованих група (Роми), који школовање или не настављају или настављају у школама за образовање одраслих. У циљу унапређивања образовања ромске заједнице, Министарство просвете, науке и технолошког развоја примењује континуиране мере подршке, као што су додатна образовна подршка, афирмативне мере за упис у средњу школу и високошколске установе чији оснивач је Република Србија, стипендије, менторска подршка.

Квалитет основног образовања у Србији мери се на основу два највећа и најутичајнија међународна истраживања ученичких постигнућа. У PISA тестирању 2018. је учествовало 8300 ученика из Србије. Тестирани су у читању, математици и науци као и у финансијској

²⁴ На повећање броја деце која су укључена у процес предшколског васпитања и образовања утицало је повећање капацитета државних предшколских установа и нарочито повећање броја приватних предшколских установа.

²⁵ ПР 2019, страна 83

²⁶ Стопа одустајања представља разлику између броја ученика на почетку и броја ученика на крају школске године, стављена у однос с бројем ученика на почетку школске године. Овај начин израчунавања стопе одустајања од школовања не може да региструје оне ученике који су одустали између краја једне школске године и почетка наредне школске године. Извор: Статистика образовања, РЗС.

писмености и глобалним компетенцијама. Резултати PISA 2018. биће објављени у децембру 2019. године. Према резултатима TIMSS²⁷ истраживања из 2015. ученици из Србије остварили су **изнад просечне резултате** - просечан скор износи 518 поена, 18 поена више у односу на међународни просек. Анализа овог истраживања у Србији показује да се 85% разлика у ученичким постигнућима може приписати ученичким индивидуалним карактеристикама, а само 15% разлика у постигнућима потиче од разлика између школа које ученици похађају.

Број ученика који похађају средње школе је стабилан. Број уписаних средњошколаца износио је 252.108 ученика у школској 2018/2019, што представља повећање од око 2.100 или 0,84% у односу на 2016. годину. У гимназијама се број ученика благо повећава, а смањује у уметничким школама. Када говоримо о средњем стручном образовању највећи број ученика похађа четворогодишње профиле средњих стручних школа. **Обухват деце средњим образовањем**, иако у Србији овај ниво образовања још увек није обавезан, **износио је 89,3%** у школској 2018/2019, а **стопа завршавања средње школе 85,5%** (процена за 2017. годину).

Неусклађеност образовних профила и понуде са потребама тржишта рада представља дугорочни и системски проблем у Србији. Стопа незапослености младих 15-24 од 30,7% у Q1 2019. (према Анкети о радној снази) иако бележи пад, и даље је висока и делом је последица неадекватног система образовања. Преко 50% младих на тржишту рада са средњом стручном спремом²⁸ ради на пословима који не одговарају њиховој области формалног образовања. Систем средњег стручног образовања није довољно флексибилан и не прати интензивне промене које се дешавају на тржишту рада, што указује на потребу **успостављања система за праћење континуираних промена на тржишту рада.**

Анализа будућих потреба привреде подразумева **успостављање сарадње између кључних институција на пословима идентификације и планирања квалификација за потребе тржишта рада**, што је **усвајањем Закона о националном оквиру квалификација почетком априла 2018.** и дефинисано. Циљеви НОКС, између осталих су и развој стандарда квалификација заснованих на потребама тржишта рада и друштва у целини, као и обезбеђивање оријентисаности целокупног образовања на исходе учења. Основан је **Савет за НОКС** као саветодавно тело које даје препоруке о процесу планирања и развоја људског потенцијала у складу са јавним политикама у области целоживотног учења, запошљавања, каријерног вођења и саветовања. Такође, ради обављања стручних и развојних послова у обезбеђивању квалитета система квалификација и пружања стручне подршке Савету за НОКС и другим надлежним институцијама у свим аспектима развоја и ради имплементације НОКС-а, основана је и **Агенција за квалификације**. Одликама Владе РС оснивано **12 секторских већа** као тела заснованих на социјалном партнерству. Такође, Србија ће спровести процес повезивања НОКС са Европским оквиром квалификација, што је у складу са препоруком ЕК²⁹.

Услови за стицање, усавршавање и развој компетенција у складу са потребама тржишта рада обезбеђени су и усвајањем подзаконских аката током 2018. године предвиђених **Законом о дуалном образовању**. Мастер план за имплементацију Закона о дуалном образовању израђен је у мају 2019. године, а пуна примена Закона предвиђена је за школску 2019/2020. годину.

На нивоу високог образовања уочава се негативан тренд кретања броја студената у последњих пар година, при чему се на академским студијама повећава број студената, док се на струковним студијама смањује. Број младих укључених у систем високог образовања износио је 249.604 у школској 2018/2019 години, што представља смањење од око 12.500 студената или 4,8% у односу на 2016. годину. **Стопа обухвата високом образовањем** је низ година у порасту и веома је висока, а у школској 2018/2019 години износила је 54,4%

²⁷ Trends in International Mathematics and Science Study, http://www.ipisr.org.rs/timss/o_istrazivanju_timss - Пројекат Међународног удружења за евалуацију образовних постигнућа се спроводи на сваке 4 године, са ученицима четвртог и осмог разреда. Представља тест постигнућа из математике и природних наука.

²⁸ Извор: Анализа понуде и потражње на тржишту рада младих са средњом стручном спремом у периоду 2011–2015. Лазар Живковић.

²⁹ ПР 2019, страна 83

популације између 19 и 24 године. Иако је обухват високим образовањем значајан, забрињава податак да је стопа завршавања високог образовања изузетно ниска.

О квалитету високошколских институција у Србији говори податак о томе да се Универзитет у Београду, на престижној **Шангајској листи**, налази између 401. и 500. места од ранжираних 1000 универзитета у свету у 2019. години. Најзначајније позиције у 2019. години држе области: наука и технологија хране (50), рударско и минерално инжењерство (92), инструментална наука и технологија (134), металуршко инжењерство (179), јавно здравље (180), и стоматолошке науке (187. место у свету). Поред ових 6 области, у још 19 других Универзитет у Београду је у првих 500 на свету. На Шангајској листи, налазе се још и Универзитет у Новом Саду (у три области је сврстан у првих 500 на свету: наука и технологија хране, ветеринарске науке и хемијско инжењерство) и Универзитет у Крагујевцу (у две области је сврстан у првих 500 на свету: клиничка медицина и математика). Унапређење квалитета високог образовања обезбеђује се и кроз рад Националног савета за високо образовање и Националног акредитационог тела.

У циљу **осавремењавања наставе на нивоу основног образовања и васпитања**, почев од школске 2017/2018. године за ученике петог разреда примењује се измењени и допуњени план и програм наставе и учења, који, између осталог, подразумева **унапређење дигиталне писмености увођењем обавезног предмета Информатика и рачунарство**. Дигитална писменост је део основне писмености данас у свету, па је веома битно да сваки ученик има прилику да стекне знања о информационим технологијама.

У циљу **осавремењавања наставе на нивоу средњег образовања** уведени су у програме наставе и учења елементи који развијају код ученика предузетништво и предузимљивост као једну од кључних компетенција. За ученике у средњим стручним школама (оспособљавање младих за покретање и реализацију сопствених пословних подухвата и реализацију пословних активности након завршетка школовања), предузетништво се изучава као посебан наставни предмет. У општем средњем образовању уведена су нова специјализована одељења за ученике са посебним способностима за рачунарство и **информатику (ИТ одељења)**, која за циљ имају развој најсложенијих и најсавременијих информатичких компетенција У области развоја биомедицинских наука значајна новина је увођење у 5 гимназија новог програма за ученике са посебним способностима за биологију и хемију. До краја године ће ове гимназије добити најсавременију опрему за извођење лабораторијских вежби и истраживачких пројеката које ће подржати наставу у овим одељењима. Припрема се и план и програм за ученике са посебним способностима за историју и географију, као и модернизација програма Спортске гимназије у складу са савременим компетенцијама које захтевају спортско новинарство, спортска медицина и тренерски рад. **Новине у средњем образовању** подразумевају и **увођење концепта државне матуре** која треба да унапреди квалитет средњег образовања и омогући проходност ученицима на следеће нивое образовања (Завршни испит ће се по први пут полагати 2021. године, а матуре 2022. године), редефинисање времена које је предвиђено да ученици проводе у школи и **дефинисање међупредметних компетенција** за крај средњег образовања, које се заснивају на кључним компетенцијама.

У циљу **осавремењавања наставе на нивоу високог образовања** уведени су програми кратког циклуса који у будућности могу да значајно унапреде запошљивост свршених студената, а на 15 факултета развијени су или ревидирани студијски програми који препознају сектор информационих технологија као приоритетну развојну област.

Предности које дигиталне технологије могу да пруже биће искоришћене за унапређење наставног процеса кроз **увођење дигиталних наставних садржаја** односно различитих сервиса и **већом применом ИКТ-а у школама**. Електронски дневник је један од дигиталних сервиса који пружа вишеструке предности – омогућио је родитељима да путем интернета у сваком тренутку имају увид у резултате, присуство на настави и успехе своје деце. Потребно је **наставити са интензивним радом на побољшању инфраструктуре за ИТ у школама, обезбеђивању дигиталних уџбеника за све ученике основних школа, као и развоју**

јединственог информационог система просвете, а у циљу обезбеђивања квалитетног и ефикасног система образовања и васпитања уз рационализацију финансирања и смањење административног оптерећења запослених.

Јавни расходи за образовање³⁰ износе 3,51% БДП-а у буџету за 2019. што чини ниво ових расхода стабилним у последњој деценији, али су испод просека јавних издвајања на нивоу ЕУ-28 (који се крећу око 5% БДП). У укупним буџетским расходима, расходи за образовање учествују са 15,1%.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 18: КВАЛИФИКАЦИЈЕ ОРИЈЕНТИСАНЕ ПРЕМА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА

1. Опис структурне реформе

Имплементација дуалног система образовања обезбедиће ефикаснији одговор система образовања на потребе привреде и тржишта рада, технолошке промене и потребе за новим компетенцијама (знањима, вештинама, способностима и ставовима). Квалитет компетенција средњошколаца и студената у систему дуалног образовања биће унапређен, што ће осигурати њихову лакшу транзицију из света образовања у свет рада. Већој релевантности система образовања допринеће и успостављање регионалних тренинг центара у оквиру средњих стручних школа као вид подршке како формалног дуалног тако и неформалног образовања кроз обуке, стручно оспособљавање, доквалификацију и преквалификацију кадрова за које се укаже потреба на тржишту рада. Одређени тренинг центри ће бити успостављени у оквиру постојећих капацитета средњих стручних школа уз осавремењивање опреме, док ће за друге бити изграђена и потребна инфраструктура. Центри ће бити основани за следеће привредне/индустријске области: 1) машинство, електротехника и рачунарство (мехатроника), 2) индустријска производња (текстилно, хемија и графичарство, прерада хране), 3) саобраћај, логистика, прерада дрвета и грађевинарство, 4) здравство и социјална заштита, и 5) туризам, угоститељство и сродне услуге. У систем дуалног образовања уводи се индустрија 4.0, која подразумева обезбеђивање програма и опреме као и обука за младе у складу са савременим технолошким развојем, потребом привреде и друштва у целини.

Сврха имплементације Националног оквира квалификација Србије (НОКС) је уређење и унапређивање система квалификација у складу са захтевима друштвено-економског развоја, обезбеђивање подршке примени концепта целоживотног учења и обезбеђивање компатибилности са европским образовним простором, те лакше покретљивости радне снаге.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Доношење подзаконских аката за реализацију дуалног модела студија у високом образовању, у складу са Законом о дуалном моделу студија у високом образовању												
2	Промоција дуалног модела образовања (округли столови, радионице и сл.)												
3	Увођење, праћење и евалуација индустрије 4.0 у систем дуалног образовања												
4	Акредитација компанија и студијских програма/модула за реализацију дуалног модела образовања												
5	Оснивање, инфраструктурно уређење и опремање тренинг центара.												
6	Развој и реализација тржишно релевантних програма образовања и обучавања за потребе												

³⁰ Средства за финансирање основног, средњег и вишег и универзитетског образовања, као и средства за модернизацију инфраструктуре.

Низак ниво партиципације привредних субјеката и других социјалних партнера у успостављању система НОКС	Средња	Информисање социјалних партнера о бенефитима успостављања система НОКС, како за појединца тако и за друштво у целини
Немотивисаност послодаваца за укључивање у систем дуалног образовања)	Средња	Информисање о дуалном моделу реализације наставе као потенцијалном решењу проблема обезбеђивања адекватних кадрова

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 19: ДИГИТАЛИЗАЦИЈА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И УВОЂЕЊЕ ЈЕДИНСТВЕНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА

1. Опис структурне реформе

Основни циљ ове реформе је осавремењивање система образовања и васпитања кроз увођење савремених дигиталних технологија, које треба да обезбеде већи ниво остварености исхода учења и подизање квалитета дигиталних компетенција младих омогућавајући им конкурентност на тржишту рада. Предности које дигиталне технологије могу да пруже биће искоришћене за унапређење наставног процеса кроз увођење дигиталних наставних садржаја, као и успостављање јединственог информационог система у просвети (ЈИСП) који представља основу за модернизацију управљања, доношење одлука на основу информација у циљу обезбеђивања квалитетног и ефикасног система образовања и васпитања уз рационализацију финансирања и смањење административног оптерећења свих запослених у систему образовања и васпитања. Јединствени информаациони систем обухвата интеграцију са Централним регистром обавезног социјалног осигурања, што омогућава праћење свршених ученика и студената на тржишту рада. Анализе настале на основу података добијених из овог система допринеће креирању обавезних политика на основу потреба тржишта рада.

2. Планиране активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Повећање употребе ИКТ-а у подучавању, учењу и оцењивању тако да ученици овладају потребним вештинама да одговоре на изазове окружења које се брзо мења												
2	Обезбеђивање дигиталних уџбеника за све ученике основних школа који раде по реформисаном плану и програму												
3	Развој Јединственог информационог система просвете												
5	Повећање обима студијских програма и профила из рачунарства и програмирања у области високог и средњег образовања у складу са потребама тржишта												
6	Развој система за праћење и евалуацију употребе дигиталних уџбеника												
7	Опремање учионица и кабинета рачунарском опремом												
8	Анализа ефеката употребе Јединственог информационог система просвете												
9	Унапређивање система осигурања квалитета примене дигиталних уџбеника												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међуреизултат (2020)	Циљна вредност (2022)
-----------	-------------------------	----------------------	-----------------------

Број акредитованих студијских програма и програма наставе и учења из области ИКТ-а и програмирања	635	692	735
Број генерисаних извештаја из система ЈИСП	0	6	10
Развијен национални оквир свеобухватних политика за делотворно коришћење дигиталних технологија у образовним установама са јесно дефинисаним стандардима	0	1	3

4. Очекивани утицај на конкурентност

Имплементација дигитализације образовања на нивоу средњег и високог образовања допринеће унапређивању дигиталних компетенција свих учесника процеса, што ће осигурати лакшу и бржу интеграцију средњошколаца, студената и наставног кадра у свет рада, као и унапређивање конкурентности привредних субјеката који послују у Србији. Већој релевантности система образовања допринеће и успостављање Јединственог информационог система просвете, који ће коришћењем савремених информационих технологија, омогућити подизање квалитета, ефикасности, ефективности и економичности образовања, као и прецизно праћење прогреса рада, већу транспарентност у раду, могућност рационалног планирања ресурса и будућих инвестиција.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Стицање савремених знања на квалитетан и ефикасан начин који ће убрзати усвајање знања и подићи ниво разумевања усвојених знања, овладавање неопходним ИКТ знањима и вештинама, уз стално праћење и одржавање квалитета образовања и васпитања кроз употребу ЈИСП-а учиниће да свршени средњошколци и студенти буду припремљенији за тржиште рада, брже нађу пут до запослења на бољим и плаћенијим радним местима.

6. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у смислу утицаја на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Нејасно дефинисане улоге и одговорности укључених учесника у реализацији процеса.	Средња	Потпуна укљученост у процес од стране свих учесника. Дефинисана и праћена међукомуникација у процесу, стални прегледи ризика, ескалације.
Неадекватна координација са другим странкама које пружају сервисе, а непосредно афектирају или су неопходни за процес.	Средња	Потпуна укљученост у процес од стране свих учесника. Дефинисана и праћена међукомуникација у процесу, стални прегледи ризика, ескалације.
Немотивисаност учесника процеса за остварења наведених циљева.	Средња	Креирање различитих модела финансијских олакшица. Креирање ефикасних процедура за реализацију процеса.

5.3.7. Област ЗАПОСЛЕНОСТ И ТРЖИШТЕ РАДА

Анализа главних препрека

Запосленост становништва радног узраста (15-64) константно расте, па је број запослених, који је износио више од 2,7 милиона у 2018. години, повећан за 106 хиљада у односу на 2016. **Стопа запослености порасла је на 58,8%** у 2018. (за 3,6 процентних поена у односу на 2016. годину), али је и даље, за 9,8 процентних поена, нижа од стопе запослености у ЕУ-28 (68,6%, 2018, Eurostat).

Слаба понуда послова у формалном сектору има за последицу ангажовање у

неформалном сектору, што потврђују подаци који говоре да је **неформална запосленост у Србији релативно висока**³¹. Око 463 хиљаде лица радног узраста је било неформално запослено у 2018. години, што другим речима значи да је скоро свака шеста запослена особа неформално запослена (стопа неформалне запослености је 17,2%). Неформална запосленост је посебно изражена у пољопривреди, чије је учешће у укупном броју неформално запослених више од 60%.

Ова чињеница је била један од разлога за доношење **Закона о поједностављеном радном ангажовању на сезонским пословима у одређеним делатностима** у 2018. години, чија примена је почела јануара 2019. Новим решењем омогућено је **ангажовање лица на сезонским пословима у пољопривреди** на једноставнији начин, уз поједностављену пријаву на осигурање и уплату пореза и доприноса. Према подацима за период јануар-септембар 2019. укупан број ангажованих сезонских радника износио је 24.563, код 266 послодаваца са подручја 178 општина. Реформа радног законодавства се наставља, **усвојен је Предлог закона о агенцијском запошљавању** на Влади у августу 2019. године, у току је **израда оквира за социјално предузетништво** и радну интеграцију у социјалним привредним субјектима, а разматрају се и опције формализације рада у непољопривредним секторима.

Незапосленост у Србији се константно смањује. Међутим, и поред тога, **стопа незапослености** становништва радног узраста у Србији од **13,3% у 2018.** је двоструко виша него у ЕУ-28 (6,3%, 2018, Eurostat). Број незапослених лица радног узраста (15-64) је оцењен на око 411 хиљада, што је смањење за око 77 хиљада у односу на 2016. годину. Захваљујући смањењу броја незапослених и повећању броја запослених лица, стопа незапослености се у посматраном периоду **смањила за 2,6 процентних поена**.

Изазови структуралне незапослености и даље су присутни, јер велики број незапослених лица тражи посао дуже од годину дана. Стопа дугорочне незапослености, која је износила 7,9% у 2018, опала је за 2,5 процентних поена у периоду 2016–2018. године. Поређење са земљама ЕУ показује да је стопа дугорочне незапослености у Србији два и по пута виша у односу на просек ЕУ-28 (3,1%). **Дугорочна незапосленост** доводи до застаревања знања, а како се вероватноћа налажења посла смањује пропорционално дужини периода незапослености, то може довести и до **трајног искључења с тржишта рада**. Ова појава је директна последица неусклађености понуде и тражње на тржишту рада.

Стопа незапослености младих (15–24) у Србији од 29,7% у 2018, иако је смањена за 5,2 процентна поена у односу на 2016, виша је за 14,5 процентних поена у поређењу са ЕУ-28 (15,2%, 2018, Eurostat). Смањење стопе незапослености младих није само резултат смањења броја незапослених, већ и **негативног демографског тренда**, односно све мањег обима популације узраста 15-24 године³², као и **емиграције** јер се највећи број потенцијалних миграната налази међу млађом популацијом старости до 40 година.

Србија се суочава са низом недостатака у вези са расположивим подацима о **спољним миграцијама**, па тачан број оних који одлазе није познат. Процене ОЕЦД-а³³ говоре да је из Србије у периоду од 2012. до 2016. године емигрирало око 245 хиљада лица. Услед емиграције, економија и целокупно друштво суочавају се са негативним ефектима тог одласка³⁴, што

³¹ Неформална запосленост се односи на учешће лица која раде без формалног уговора о раду у укупном броју запослених. Обухвата запослене у нерегистрованој фирми, запослене у регистрованој фирми али без формалног уговора о раду и без социјалног осигурања, као и неплаћене помажуће чланове домаћинства.

³² Посебно рањиву групу на тржишту рада представљају млади који нису запослени, нису у образовању, нити су укључени у обуке (NEET). Њихов број је износио око 120 хиљада (16,5% од укупног броја младих старости 15–24 године) у 2018, што представља смањење у односу на 2016. - и то како броја младих у овој категорији, за 14 хиљада, тако и њиховог учешћа, за 1,2 процентна поена.

³³ Извештај о међународним миграцијама / International Migration Outlook 2018, OECD

³⁴ Најдиректнији трошкови са којим се друштво сусреће јесте губитак уложених средстава у образовање. Подаци показују да се у школовање младог човека од предшколског узраста, преко основне и четворогодишње средње школе и до краја академских студија које су у просеку трајале пет година, уложи око 34 хиљаде евра. Просечан трошак школовања једног доктора наука (груба апроксимација због недоступности података по потребним структурама) износи око 55 хиљада евра. - Из истраживања „Трошкови емиграције младих“ које је спровео Институт за развој и иновације.

указује на **потребу привлачења висококвалификоване српске дијаспоре** стварањем подстицајног окружења за запослење и пословање, али и **привлачења страних стручњака за дефицитарна занимања**, као и развој нове технологије.

Жене и даље имају неповољнији положај на тржишту рада од мушкараца, гледано по свим показатељима. Разлика је најизраженија код **стопе запослености** која износи 13,6 пп у корист мушкараца (65,6% за мушкарце и 52% за жене, 2018, АРС). Учешће жена међу запосленима у Србији износи 44% (АРС, 2018), иако је њихово учешће у укупном броју становника 51,3% (Процена РЗС, 2018)³⁵.

Позитиван тренд смањења анкетне незапослености пратио је и **тренд смањења регистроване незапослености**. Просечан број незапослених лица на евиденцији Националне службе запошљавања (НСЗ) смањен је за 130 хиљада лица или 18,2% у 2018. у односу на 2016. годину. Смањење броја незапослених може се делом објаснити **смањеним приливом**, а делом је резултат запошљавања ових лица и брисања са евиденције, због неиспуњења одредби прописаних законом.

Опредељена средства за реализацију мера Активне политике запошљавања АПЗ износила су 3,65 млрд. динара у 2018. години, што представља повећање у односу на 2017. када је расположиви износ средстава износио 2,8 млрд. динара. Из Буџетског фонда за мере и активности усмерене ка подстицању запошљавања и професионалној рехабилитацији особа са инвалидитетом опредељен је исти износ од 550 мил. динара у обе године. **Учешће** укупно опредељених средстава за мере (оба извора, доприноси за обавезно социјално осигурање и Буџетски фонд) у БДП-у у 2017. и 2018. години износи **0,07% и 0,08% респективно**³⁶.

Међутим, на годишњем нивоу, опредељена средства за реализацију мера довољна су да се **само четвртина незапослених на евиденцији НСЗ (22,4% у 2017 и 26,2% у 2018) укључи у мере**, што је ограничени обухват незапослених. Највећи део корисника, чак 83% од укупног броја укључених лица у 2018. години, користи услуге усмерене ка активном тражењу посла (попут обука за тражење посла, сајмови запошљавања) које имају низак ефекат на запошљавање. Мере као што су субвенције за запошљавање и мере у оквиру програма додатног образовања и обуке, имају знатно већи ефекат на запошљавање али су и трошковно захтевније. Потребно је **повећати издвајања из буџета за активну политику запошљавања, уз већа издвајања за обуке незапослених** којима се подиже запошљивост лица на евиденцији с обзиром да је једна трећина незапослених неквалификовано или са ниским квалификацијама. То је и препорука за приоритет у области запошљавања коју ЕК³⁷ наводи у свом извештају.

Такође, потребно је **циљано укључивање незапослених у мере које ће највише допринети конкурентнијем иступању лица на тржишту рада**, а да би се то постигло треба наставити са **унапређењем метода и техника саветодавног рада са незапосленима и процене запошљивости сваког појединачног лица** у складу са његовим карактеристикама (степен образовања, радно искуство, додатна знања и вештине, пол и др.), као и карактеристикама тржишта рада.

Неопходно је наставити са дубинским **праћењем стања и кретања на тржишту рада, потреба послодаваца и јаза у вештинама, континуираним праћењем и оценом ефеката реализованих мера**, са циљем креирања нових или модификовања постојећих мера како би се остварили бољи ефекти, уз интензивирање активности НСЗ на промоцији истих.

³⁵ Имати у виду да је у Републици Србији старосни услов за одлазак у пензију за жене нижи (62 године и 6 месеци) у односу на мушкарце (65 година), што утиче и на индикаторе тржишта рада.

³⁶ Издвајања нису у складу са предвиђеним повећањем учешћа средстава за мере АПЗ у БДП како је дефинисано Стратегијом запошљавања која истиче неопходност континуираног повећања средстава, односно повећање учешћа издатака за мере АПЗ на 0,5% БДП-а до 2020. године

³⁷ ПР 2019, страна 77

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 20: УНАПРЕЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА У СКЛАДУ СА ДОБРОМ ПРАКСОМ И СТАНДАРДИМА ЕУ

1. Опис структурне реформе

У претходном периоду успостављен је кохерентан систем креирања, праћења, оцене и извештавања у домену политике запошљавања. Наиме, усвојена је и спроводи се Национална стратегија запошљавања за период 2011–2020. године, а на годишњем нивоу се усваја Национални акциони план запошљавања (НАПЗ), који је основ за израду и закључивање годишњег Споразума о учинку Националне службе за запошљавање (НСЗ) и годишњег програма рада НСЗ. Извештај о реализацији НАПЗ подноси се Влади РС на годишњем нивоу, а 2017. године извршена је оцена успешности првих пет година (2011–2015) спровођења Стратегије, уз подршку МОР, Светске банке и Европске комисије.

До краја 2020. године, у сарадњи са институцијама и партнерима који чине Радну групу за припрему Националне стратегије запошљавања, треба да се припреми аналитички основ за потребе креирања новог стратешког оквира у области запошљавања, и на том основу Национална стратегија запошљавања за период 2021–2026. године, са пратећим акционим планом запошљавања за период 2021–2023. године.

Рад на аналитичком основу, потребном за припрему новог стратешког документа подразумева израду Ex post анализе Националне стратегије запошљавања за период 2011–2020. године и Ex ante анализе нове Стратегије запошљавања са главним стубовима и пројекцијама. Поред тога приступиће се изради следећих анализа: (i) Реализација програма стручне праксе у приватном и јавном сектору, (ii) Функционална анализа Националне службе за запошљавање и две организационе јединице надлежне за област запошљавања у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, (iii) Анализа предуслова са препорукама ради покретања Гаранције за младе и (iv) Будућност послова.

На основу прегледа и анализе постојећег стања, као и очекиваних процесних промена, припремиће се нов шестогодишњи стратешки оквир политике запошљавања који ће садржати визију, опште и посебне циљеве, мере и активности за постизање тих циљева, кључне показатеље учинка којима се мери ефикасност и ефективност спровођења јавне политике, институционални оквир и план за праћење спровођења, вредновање учинака и извештавање о спроведеним мерама и постигнутим циљевима, као и трогодишњи национални акциони план запошљавања, који су усклађени са принципима и инструментима ЕУ и осликавају кохерентност јавних политика од значаја и утицаја на област политике запошљавања.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Припрема аналитичког основа за потребе креирања новог стратешког оквира у области запошљавања												
2	Креирање нове Националне стратегије запошљавања за период 2021–2026. године са пратећим акционим планом запошљавања за период 2021–2023. године.												
3	Примена и праћење нове Националне стратегије запошљавања за период 2021–2026. године са пратећим трогодишњим акционим планом												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међуреизултат (2020)	Циљна вредност (2022)
Усвојена и у примени нова Национална стратегија запошљавања за период 2021–2026.	/	Усвојена Стратегија и	Акта у примени

године са пратећим трогодишњим националним акционим планом запошљавања		НАПЗ	
--	--	------	--

4. Очекивани утицај на конкурентност

Креирањем и доследном применом усвојеног новог стратешког оквира политике запошљавања у складу са примерима добре праксе и стандардима ЕУ, а који истовремено представља делотворан одговор на стање и потребе националног тржишта рада, створиће се полазна основа за дизајнирање конкретних услуга и мера активне политике запошљавања које су усклађене са карактеристикама, могућностима и интересовањима незапослених лица, али и са исказаним потребама послодаваца у смислу знања, вештина и компетенција радне снаге. Унапређен и ојачан рад институција тржишта рада, укључивање у „циљане” услуге и мере активне политике запошљавања, али и мере и активности које се реализују у области привреде, образовања, омладинске политике, социјалне инклузије, а које су од значаја и утицаја на област запошљавања, допринеће унапређењу људског капитала и стања на тржишту рада, превенирању неповољних миграторних токова и смањењу рада у сивој економији. Такође, кроз реализацију наведених мера и активности утиче се на смањење диспаритета у развијености локалних тржишта рада.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Креирање новог стратешког оквира који је усклађен са потребама тржишта рада и текућим реформским процесима секторских политика, укључујући и пратећи акциони план у функцији је унапређења стања на тржишту рада. Теже запошљава лица у фокусу су политике запошљавања и у наредном периоду, како би се подстакло њихов равноправнији положај.

6. Очекивани утицај на животну средину

Структурна реформа је неутрална у односу на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Ограничења у јачању капацитета институција тржишта рада	Средња	
Определивање недовољног износа финансијских средстава за реализацију услуга и мера активне политике запошљавања.	Средња	
Недовољна заинтересованост за сарадњу релевантних министарстава, других органа и организација, социјалних партнера и цивилног сектора.	Средња	

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 21: СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА ПРАЋЕЊЕ, ПОДСТИЦАЊЕ И ПОДРШКУ ЦИРКУЛАРНИМ МИГРАЦИЈАМА

1. Опис структурне реформе

Креирањем механизма за праћење кретања висококвалификоване српске дијаспоре, као и поједностављењем процедуре за повратак дијаспоре у земљу, отвориће се могућност за запослење значајног броја научника и инжењера који ће подстаћи и отварање већег броја центара за истраживање и развој најнапреднијих светских компанија. Поред дијаспоре, важно је активно радити и на привлачењу страних стручњака за дефицитарна занимања, као и развој нове технологије. У циљу олакшавања запошљавања биће уведени и порески подстицаји који се односе на ново запошљавање, укључујући и запошљавање младих који тек улазе на тржиште рада. На важност привлачења висококвалификованог кадра, као и стварања подстицајног окружења за запослење и пословање, указује Програм Владе РС (Експозе председнице Владе), као крвни документ политике Владе.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Административно успостављање организације и мапирање дијаспоре, уз студијске посете земљама са сличним иницијативама												
2	Представљање и промоција пореских подстицаја, поједностављених процедура за запослење и повратак у земљу												
3	Отворени дијалог са дијаспором кроз организацију конференција Таленти на окупу 3.0 и 4.0												
4	Спровођење програма за странце и повратнике за мастер и докторске студије у Србији												
5	Спровођење програма за сениоре и професионалце на крају пословне каријере												
6	Промоција успешних прича повратника, странаца у Србији и циркуларних миграната												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (2019)	Међуреизултат (2020)	Циљна вредност (година)
Број повратника (корисника програма организације)	0	100	600 (2025)
Број корисника пореских олакшица	0	3.000	10.000 (2025)
Број уштеђених дана на чекање признавања диплома	0	45.500	75.600 (2021)

4. Очекивани утицај на конкурентност

Република Србија је и даље у дефициту са искусним кадровима који поседују савремена знања, који су кључ да компаније и цела привреда буду глобално конкурентни. Спровођењем реформске мере радиће се на привлачењу наших држављана који, осим знања и искуства, својим контактима могу приближити и отворити многа тржишта. Креираће се окружење које ће бити пожељно за научнике и инжењере из целог света да дођу и развијају нове технологије. Тиме ће и привреда бити конкурентнија кроз доступност нових технологија, као и најмодернијих начина управљања комплексним пословањем и великим развојним пројектима. Очекује се да ће реформска мера утицати највише на ИКТ сектор, који је тренутно око 5% БДП-а, а допринос мере може бити пораст 0,1–0,5% учешћа у БДП-у.

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Имајући у виду да је структурна реформа делом усмерена на привлачење дефицитарних стручних кадрова, примарно ће утицати на запосленост јер се са обезбеђивањем потребног кадра стичу могућности за привлачење страних компанија, што ће резултирати и већом запослености становништва. То последично доводи и до смањења сиромаштва. Процењује се да мера неће имати утицај на једнакост и род.

6. Очекивани утицај на животну средину

Не очекује се да ће структурна реформа имати утицај на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
-------	-----------------------------------	---

Непотпуно мапирање дијаспоре	Ниска	Пружање континуиране подршке дијаспорским клубовима и организацијама у изградњи интерних капацитета.
Неквалитетна процена потреба привреде	Ниска	Блиска сарадња са Националном службом за запошљавање и континуиране консултације са представницима привреде

5.3.8. Област СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И УКЉУЧИВАЊЕ

Анализа главних препрека

Иако је сиромаштво у Србији распрострањено, показатељи Анкете о приходима и условима живота³⁸ последњих година бележе побољшања, што је у корелацији са растом животног стандарда као резултат опоравка привреде и кретањима макроекономских показатеља. **Ризику од сиромаштва** или социјалне искључености, односно немогућност да остваре животни стандард који је одговарајући у односу на друштво у коме живе, било је изложено **36,7% становништва (2,6 мил. становника)** у 2017. години (смањење за 1,8 пп или 145 хиљада лица у односу на 2016), што је изнад нивоа земаља Европске уније (ЕУ-28: 24,5%, SILC, 2017). **Праг ризика од сиромаштва** (релативна линија сиромаштва) износио је **15.600 РСД (129 евра)** просечно месечно за једночлано домаћинство, док је за **четворочлано домаћинство с двоје одраслих и двоје деце старости до 14 година** овај праг износио **32.760 РСД (270 евра)**.

Неједнакост расподеле дохотка је висока, на шта нам указује показатељ квинтилног односа (С80/С20). Тачније, 20% најбогатијег становништва имало је 9,4 пута већи еквивалентни доходак у односу на 20% најсиромашнијих (ЕУ-28: 5,1%, SILC, 2017). **Ћини коефицијент**³⁹ у Србији износи 37,8 што је изнад просека овог коефицијента у ЕУ-28 – 30,7 (SILC, 2017).

Ризик сиромаштва варира у зависности од старосних група и радног статуса. Ризику од сиромаштва највише су изложена лица млађа од 18 година (30,5%), као и лица 18–24 године (29,7%). У зависности од радног статуса, код лица старих 18 и више година, најизложенија ризику су незапослена лица (50,7%). Ризик од сиромаштва деце је у великој мери условљен статусом њихових родитеља на тржишту рада, посебно у ситуацији ограниченог приступа услугама социјалне заштите. У Србији, као и у многим другим земљама, изражена је **угроженост појединих група** као што су Роми, поготово у неформалним насељима, интерно расељена лица, особе са високим степеном инвалидитета, стара лица без пензије, лица без образовања или са ниским нивоом образовања, становништво изван градских средина. Многа сиромашна домаћинства су **изложена вишеструким факторима депривације**, што захтева сложене интервенције превентивног типа, али и мере активне инклузије, које комбинују новчане накнаде, запошљавање/активацију корисника и квалитетне услуге интегралне социјалне заштите.

Демографска ситуација у Србији је неповољна, и као таква **генерише дугорочни притисак на расходе у области социјалне заштите**. Србија је суочена са израженим депопулационим трендом и старењем становништва што утиче на смањење радно способних становника. Смањење становништва резултат је негативног природног прираштаја и негативног миграционог салда. Просечна старост у Србији износила је чак 43,2 године у 2018. што нас сврстава у групу европски најстаријих држава чија је старост изнад 43 година⁴⁰.

Све је већи број и удео старачких домаћинстава, поготово једночланих, што повећава тражњу за услугама социјалне заштите. Према подацима за 2017. годину у Србији 29,1% старих живи у самачким старачким домаћинствима. Овај изазов је нарочито изражен на нивоу малих и недовољно развијених емиграционих општина, јер се услуге социјалне заштите и финансирају из буџета локалних самоуправа.

³⁸ Извор: Анкета о приходима и условима живота (*The Survey on Income and Living Conditions – SILC*), ПЗС.

³⁹ енгл. *Gini index* - мера неједнакости прихода, неједнакост дистрибуције или расподеле богатства.

⁴⁰ Европске државе са најстаријим становништвом у 2018. години: Италија (46,3), Немачка (46), Сан Марино (45,6), Португал (44,8), Грчка (44,6), Бугарска (44,1).

Поређење расхода намењених социјалној заштити и сигурности у Србији и ЕУ⁴¹, мерени као проценат БДП, показују да је Србија испод просека ЕУ (ЕУ-28: 28,1%, Eurostat, 2016), али ипак издваја више од неких нових чланица ЕУ⁴². **Расходи за социјалну заштиту и сигурност у Србији износили су 20,3% БДП-а (Eurostat) у 2016. години.** Међутим, расходи исказани преко стандарда куповне моћи су свега 2.410 PPS по становнику (*Purchasing Power Standards / Стандард куповне моћи*), што је 3,4 пута мање него у ЕУ-28 (8.233, 2016, Eurostat).

Јавни расходи за социјалну помоћ и трансфере из буџета Србије последњих година постепено су се смањивали, тако да су износили 14,7% БДП-а у 2018. (смањење за један процентни поен у односу на 2016), а последица је реалног смањења пензија и накнада незапосленим лицима. У структури издатака за социјалну помоћ и трансфере **доминирају расходи за пензије** чије се учешће у БДП смањује, са 10,9% у 2016. на 10,4% у 2018. години. **Расходи за социјалну помоћ износе 3,2% БДП-а у 2018.** што је у складу са тренутним нивоом развоја, али недовољно да би се систематичније усмерили на оне кориснике којима је помоћ најпотребнија. Због тога је **обезбеђивање адекватних финансијских и институционалних ресурса за социјалну политику** приоритет за наредни период, што наводи и ЕК⁴³ у свом извештају.

Побољшање адекватности социјалних давања за становништво испод прага сиромаштва⁴⁴ и прерасподела средства између постојећих програма је изазов, јер велики број социјално угрожених не добија социјалну помоћ иако би требало да је добија, док са друге стране права из социјалне заштите остварују и они који нису социјално угрожени. Са циљем решавања овог проблема, тренутно се ради на **увођењу интегрисаног система израде социјалних карата** као документованог начина мерења социо-економске моћи корисника социјалне заштите. Овај систем се односи на целокупан опсег помоћи из домена социјалне и друге врсте заштите који су условљени приходима, имовинским стањем и другим аспектима који одражавају социјално-економски статус, а реализује се повезивањем великог броја различитих институција (Пореска управа, МУП, Катастар непокретности, НСЗ, итд). Умрежавањем поменутих база података знатно ће бити поједностављене процедуре за кориснике и побољшана доступност услуга.

Број корисника система социјалне заштите расте упркос смањењу броја становника. Иако се број становника у Србији континуирано смањује, број корисника социјалне заштите на евиденцији центара за социјални рад је у континуираном порасту. У протеклих пет година број корисника је порастао за 11,2% (735.330 у 2017, 654.558 у 2013). **Социјална помоћ** (коју пружају центри за социјални рад) и услуге и мере подршке у запошљавању (које пружа НСЗ) захтевају **бољу интеграцију и координацију** ради решавања проблема лица које се налазе у стању социјалне потребе. Изазов у домену социјалне заштите је и **континуирано унапређење квалитета услуга, јачање контролних и регулаторних механизма, праћења и вредновања.**

Ниво родне равноправности још увек није задовољавајући. Иако жене чине 51,3% опште популације (процена РЗС за 2018. годину), и даље их је **мање међу доносиоцима одлука:** жене заузимају 37,2% посланичких места, а 22% су заступљене у Влади. Од 2017. на функцији председника Владе Републике Србије је први пут изабрана жена.

Србија је прва земља ван Европске уније која је увела Индекс родне равноправности⁴⁵. Индекс родне равноправности за Србију износи 55,8%⁴⁶ што представља унапређење родне равноправности односно пораст индекса за 3,4 поена у периоду од 2014. до 2016. године. Ипак,

⁴¹ Извор: Eurostat, по методологији Европског система интегрисаних статистичких података о социјалној заштити / ESSPROS

⁴² Румунија 14,6%; Бугарска 17,5%; Чешка 18,9%; Мађарска 19,1%;

⁴³ ПР 2019, страна 77

⁴⁴ ПР 2019, страна 77

⁴⁵ Индекс родне равноправности представља мерни инструмент Европске уније који мери родну равноправност на скали од 1 (потпуна неравноправност) до 100 (потпуна равноправност) кроз шест домена: знање, рад, новац, здравље, време и моћ, као и два под-домена: насиље и унакрсне неједнакости.

⁴⁶ Израчунат је за 2016. а резултати објављени у 2018. години.

Србија и даље бележи нижу вредност индекса у односу на просек ЕУ-28, који износи 66,2%⁴⁷, и то за више од 10 поена, што нам указује да Србија заостаје у остваривању родне равноправности у односу на европске стандарде. На заједничкој листи са државама чланицама ЕУ, Србија се налази на 22. месту⁴⁸.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 22: УНАПРЕЂЕЊЕ АДЕКВАТНОСТИ, КВАЛИТЕТА И ТАРГЕТИРАНОСТИ МЕРА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

1. Опис структурне реформе

Праведна расподела средстава намењених за социјалну заштиту обезбедиће се кроз успостављање јединственог регистра Социјална карта (регистар Социјална карта) који ће омогућити сагледавање социјалног и материјалног статуса корисника, а неопходан предуслов за то је прикупљање и коришћење података који тај статус одређују и то из свих доступних извора државне управе. Поред тога, применом софтвера – информационог система за подршку пословним процесима у спровођењу социјалне заштите (ИС СОЗИС), повезаће се и установе социјалне заштите, а пре свега центри за социјални рад у јединственој мрежу. Ова реформа је постављена као циљ у ЕСРП документу јавне политике (циљ 1. и циљ 6. „Социјално укључивање“). Због тога је МРЗБСП израдило *Нацрт закона о социјалној карти*. Основ за израду дефинисан је Акционим планом за спровођење програма Владе, којим се увођење социјалних карата дефинише као приоритет рада Министарства. Током 2019. завршена је прва фаза развоја регистра Социјална карта и интерно повезивање подсистема на нивоу Министарства. Реформа ће омогућити и редовно анализирање тенденција у области сиромаштва на основу расположивих података, ради идентификовања нових облика сиромаштва и адекватних мера социјалне заштите.

2. Планирање активности по годинама

РБ	Планиране активности	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Повезивање центара за социјални рад у јединственој мрежу применом софтвера - Информационог система за подршку пословним процесима у спровођењу социјалне заштите (ИС социјалне заштите)												
2	Информационо повезивање са изворима података од значаја за социјално-економски статус појединца и породице (регистар Социјална карта)												
3	Доношење одговарајућих подзаконских аката												
4	Припремљена одговарајућа упутства и организоване потребне обуке за кориснике Социјалне карте и СОЗИС (Информациони систем социјалне заштите)												

3. Индикатори резултата

Показатељ	Почетна вредност (година)	Међурезултат (година)	Циљна вредност (година)
Извршено информационо повезивање са екстерним изворима података путем регистра Социјална карта	2020	/	/
Центри за социјални рад информационо повезани у јединственој мрежу применом софтвера (ИС социјалне заштите - СОЗИС)	2020	2021	/
Донета одговарајућа подзаконска акта	2020	/	/

⁴⁷ Односи се на 2015. годину.

⁴⁸ Према другом Индексу родне равноправности Србија је боље позиционирана од седам земаља ЕУ: Кипра, Чешке, Хрватске, Румуније, Словачке, Мађарске и Грчке.

Припремљена одговарајућа упутства и организоване потребне обуке за кориснике регистра Социјална карта) и СОЗИС (Информациони систем социјалне заштите)	2020	2021	2022
--	------	------	------

4. Очекивани утицај на конкурентност

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, једнакост и род

Успостављање регистра социјално-економског статуса појединца и са њим повезаних лица односно регистар Социјална карта, утицаће на праведнију расподелу социјалне помоћи и смањивање злоупотреба, као и брже реаговање у случају промена у подацима који утичу на социјално-економски статус, али и на превенцију сиромаштва и отклањање последица социјалне искључености. Такође, допринеће олакшаном остваривању права корисника јер им се на овај начин омогућава да кроз јединствену приступну тачку остваре своје право (један контакт са надлежном институцијом без обзира на поделу надлежности за услуге).

6. Очекивани утицај на животну средину

Нема утицаја на животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика	Активност за ублажавање негативних ефеката ризика
Неблаговременост доношења Закона о социјалној карти	Средња	Нацрт Закона је усвојен на одборима Владе. Потребно је усвајање предлога закона на Влади и прослеђење Народној скупштини.
Неповезивање информационих система одговарајућих институција и неотварање њихових база	Средња	Доношење Закона о социјалној карти је услов за израду повезивање, односно израду регистра Социјална карта.